

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Історичний факультет

Кафедра нової та новітньої історії

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

БАКАЛАВР

на тему: «Національно-визвольна боротьба курдів Іраку та
Сирії (2013 – 2017 рр.).»

Виконав: студент IV курсу
денної форми навчання
напряму підготовки (спеціальності)
6.020302 – історія
Камінер Євген Юрійович

Керівник: професор
Чевпило Олександр Олександрович

Рецензент: доцент
Чернявський Леонід Сергійович

Харків – 2023

Зміст

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
Вступ	4
Розділ I. Боротьба сирійських курдів за незалежність в період громадянської війни в Сирії 2013-2017 рр.....	9
1.1. Перші пів року війни	9
1.2. Операції початку 2014 та оборона Кобані	11
1.3. Операції початку 2014 та оборона Кобані	14
1.4. Наступ на м. Алеппо та підготовка до визволення м. Ар-Ракка.....	19
1.5. Визволення м. Ар-Ракка, та кінець ІДІЛ.....	21
Розділ 2. Боротьба іракських курдів за відстоювання незалежності у період війни проти ІДІЛ в Іраку 2013-2017 рр.	26
2.1. Початок конфлікту в Іраку.....	27
2.2. Боротьба за життя.....	29
2.3. Жорстка оборона курдів	31
2.4. Перші наступальні успіхи	34
2.5. Великі наступи 2015 року	38
2.6. Наступ на Мосул	43
2.7. Провал незалежності.....	47
Висновок.....	50
Список використаних джерел.....	56

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ІДІЛ/ISIL – Ісламська Держава Іраку та Лівану

КРП/РКК – Курдська Робітнича Партія

СК – Сирійський Курдистан

ВСА/FSA – Вільна Сирійська Армія

КНС – Курдської національної партії

КСС – Курдський верховний комітет

РУД – Партія демократичного союзу

УРГ – Загони народної оборони

УРЖ – Жіночі загони народної оборони

СДФ – Сирійські демократичні сили

КДР – Демократична партія Курдистану

РУК – Патріотичний союз Курдистану

«Пешмерга» – армія Іракського Курдистану

Вступ

Наукова актуальність. Враховуючи те, що події які я розглядаю у своїй роботі, відбуваються й, то це достатньо актуальні процеси, які, на мою думку, ще не достатньо оглянуті і проаналізовані у науковому дискурсі. Процеси, які відбуваються у низці арабських країн, які отримали назву «Арабська весна», є дуже важливими для вивчення як у самих цих країнах, так і для інших країн. Суттєвою проблемою початку цих процесів стали дві основні причини: застарілі диктаторські і на пів диктаторський режими у цих країнах, а також дорослішання Ісламу, як релігії, до рівня християнства середньовічного зразка, перед початком його модернізації.

Ще одним пунктом досліджень цих процесів також є поділ сфери інтересів низки країн, через що певні країни змогли пройти етап «Арабської весни» відносно безкровно, завершивши усе звичайною зміною влади, державного устрою, ідеології, правлячої еліти, тещо, коли у цей же час, інші країни захлиснули кроваві революції, або навіть війни, як наприклад Ірак і Сирію, які були основним полем битви, як фізичної, так і поділу інтересів США, Росії та Ірану, зокрема які я і розглядав у своїй роботі.

Окремим пунктом також треба відмітити ІДІЛ, яка провела неймовірно успішну ідеологічну роботу, під час свого розквіту, так і подальший її військовий успіх, фактично показавши себе як доволі могутня, підпитана ідеями салафізму і салафітського джихаду, сила, яка змогла захопити значні території, побудувавши там свою державу.

Курдське ж питання, є основним у моєму дослідженні саме через підняття його актуальності за час цього конфлікту. Завдяки подіям, які розгортались курди Сирії фактично змогли відвоювати собі свою власну країну, не дивлячись на серйозну загрозу прямого знищення з обох сторін, а саме від ІДІЛ та Туреччини. Іракські курди ж змогли показати і доказати що

вони є доволі потужною силою в регіоні, йдучи фактично в авангарді наступу, під час відвоювання земель, захоплених Ісламською Державою.

Суспільно-політична актуальність. Враховуючи процеси сучасного світу, які були закладені ще з часів Холодної Війни, коли країни гегемони вирішували питання впливу і контролю над якоюсь країною за рахунок внутрішніх сил у цій країні, надаючи переважно політичну, матеріальну і військову допомогу, а інколи застосовуючи військові контингенти, ця практика поширилась і дотепер. На прикладі цього військового конфлікту ми прекрасно бачимо як країни гегемони, такі як США та Росія, а також деякі регіональні країни, такі як Туреччина, Ізраїль, Іран та Саудівська Аравія, вирішували свої питання підтримуючи певні сторони конфлікту.

Об'єкт дослідження – курдський народ

Предмет дослідження – національно-визвольна війна курдів Іраку та Сирії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 2013-2017 рр. **Нижня хронологічна межа** обумовлена створенням загонів самооборони курдів, у районах проживання Курдів на півночі Сирії, та початком партизанського збройного конфлікту в Іраку, між урядовими військами та релігійними повстанцями, які потім переросли у повномасштабну війну з ІДІЛ. **Верхня хронологічна межа** обумовлена закінченням активних бойових дій та повним придушенням ІДІЛ як в Іраку, так і в Сирії.

Територіальні межі дослідження охоплюють північні і центральні райони Сирії і Іраку.

Мета дослідження полягає у вивченні і аналізі феномену національно-визвольної війни курдського народу за намагання створити свою власну державу, а також феномен утворення, за допомогою країн гегемонів, державних утворень курдів Іраку та Сирії. Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- Вивчити і проаналізувати історію національно-визвольної боротьби курдів до цього конфлікту.
- Проаналізувати витоки і передумови військового конфлікту.
- Дослідити діяльність політичних, громадських та військових утворень, що діяли на цих територіях.
- Визначити роль і вплив інших держав у цих процесах.
- Проаналізувати рівень участі і роль курдів у цьому військовому конфлікті.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі аналізу і привернення уваги до військового конфлікту сучасності, який є доволі свіжою та ще не заїзженою темою. Також цікавим є аналіз аспекту сучасного творення держав, а саме спочатку у військовому, а вже потім у правовому полях.

Методологія дослідження. У межах дослідження було застосовано підходи нової політичної історії та політичної антропології. Для досягнення поставлених завдань було використано загальнонаукові та спеціально-історичні методи історичного пізнання. За допомогою принципу історизму вдалося дослідити специфіку, генезис та розвиток національно-визвольної боротьби курдів за незалежність. Підкріплення головних тез дослідження аналізом різних видів джерел обумовлене використанням принципу об'єктивності.

Історіографія досліджень. В основному складається з зарубіжних джерел, та подекуди українських.

Відразу треба відмітити, що серед українських дослідників тема курдів є доволі непопулярною. Більшість або не досліджують її, або ж досліджують або у загальному розумінні, або ж з точки зору Туреччини, яка виступає противником курдів.

Серед визначних робіт українських дослідників можна відмітити роботу Пашкевича М.С., Пашкова В.О. та Міщенко В.С., якими була написана доволі значна робота, яка має назву «Курдське питання на Близькому Сході у ХХІ ст.»¹ доволі якісно описали і проаналізували процеси, стан і перспективи сучасних курдів, враховуючи усі території «Курдистану», а саме «автономії» в Іраку і Сирії, а також території Туреччини і Ірану на яких проживають курди.

З заході же вистачає досліджень присвячених темі національно-визвольного руху курдів, але в основі своїй дослідники вивчають і аналізують саме політичні процеси, не торкаючись саме військових подій і аспектів війни проти ІДІЛ 2013-2017 років, яка, на мою думку, фактично подарували курдам Сирії і Іраку надію на самостійні, якщо не держави, то хоча б державні утворення, особливо за рахунок підтримки таких гегемонів як США, Британія, Франція та Німеччина.

До подібних робіт можна віднести роботу Майкла Стівенса, який є керівником Королівського об'єднаного інституту досліджень оборони та безпеки у Катарі. У своїй роботі «Зіткнення з ІДІЛ: курди Сирії та Іраку» (Facing ISIS: The Kurds of Syria and Iraq)², від доволі якісно проаналізував саме військовий аспект протистояння, роблячи акцент на тому, що саме курди були основною силою, що змогла зупинити просування ІДІЛ, а потім була потужним авангардом вже контрнаступу і відвойовування захоплених бойовиками територій, як в Іраку, так і в Сирії.

Також доволі якісний аналіз видав Сірван Каджо, у роботі «Сирійські курди. Повстання з попелу переслідувань з частини III – Нова Сирія в новому світовому порядку?» (Syrian Kurds Rising from the Ashes of Persecution from Part III - A New Syria in a New World Order?)³ видану університетською пресою Кембриджа.

¹ <https://www.cambridge.org/core/books/abs/syrian-war/syrian-kurds/20A8745ACD477675D0E5E76252452CB5>

² <https://www.iemed.org/publication/facing-isis-the-kurds-of-syria-and-iraq/>

³ <https://www.cambridge.org/core/books/abs/syrian-war/syrian-kurds/20A8745ACD477675D0E5E76252452CB5>

Аналіз джерельної бази.

Джерельна база досліджень, якщо не брати до уваги наукові роботи, про які я написав вище, в основі своїй складається з публіцистичних джерел.

В основі своїй це або ж статті експертів і аналітиків різних галузей, які вони давали зарубіжним ЗМІ, або ж самі новини, які можливо аналізувати на якість та достовірність тільки за допомогою скрупульозного аналізу.

Загалом же використовуючи увесь наявний і доступний обсяг інформації, аналізуючи його, у комплексі ми маємо доволі значну джерельну базу, при грамотному використанні якої ми можемо проводити якісний аналіз і дослідження даної проблеми.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів «Розділ 1. Боротьба сирійських курдів за незалежність в період громадянської війни в Сирії 2013-2017 рр.» та «Розділ 2. Боротьба іракських курдів за відстоювання незалежності у період війни проти ІДІЛ в Іраку 2013-2017 рр», висновку та списку літератури. Кожен розділ має свої підрозділи задля кращого розкриття теми. У першому розділі розглянуте питання боротьки сирійських курдів за незалежність. У другому розділі розглянуте питання відстоювання незалежності курдами Іракського Курдистану. Результати дослідження надані у висновках. Загальний обсяг становить – 72 сторінок. Кількість використаних наукових джерел – 107.

Розділ I. Боротьба сирійських курдів за незалежність в період громадянської війни в Сирії 2013-2017 рр.

На початку громадянської війни в Сирії курдські політичні сили намагались зберігати нейтралітет. У 2012 урядові війська були виведені з курдських територій та перекинуті на протидію повстанцям в інших районах Сирії. Після відходу сирійських військ з півночі і північного сходу Сирії курдські угруповання взяли під контроль міста Айн-аль-Араб, Муду та Афрін. До цього моменту вони вже включали в себе 8 бригад, які утворились у різних районах Курдистану та входили до складу YPG.

До 2013 року, сили YPG переважно не вступали у серйозні бойові зіткнення та займались виключно захистом районів з курдським населенням на час громадянських хвилювань. Однак, з посиленням панування над контрольованими опозицією частинами Сирії збройних груп, пов'язаних з Аль-Каїдою, та трансформування ІДІЛ у серйозну загрозу, яка планувала створити ісламську державу, курдські сили розуміють, що можуть втратити свій шанс, а тому починають власну збройну боротьбу за незалежність.

1.1. Перші пів року війни

Різке загострення ситуації в Сирійському Курдистані і початок активної фази стартує 16 липня 2013 року з зіткнення курдських сил YPG в місті Рас-аль-Айн з ісламістами фронту Джабхата аль-Нусри, асоційованими з Аль-Каїдою. В Рас-аль-Айн (приблизно 100 км від неофіційної курдської столиці Камишли) на цей момент проживало близько 50 тис. арабів, курдів, християн та членів курдської релігійної меншини Єзидіс. Сутички відбулися поблизу мікрорайону Махатта, підконтрольного Джабхату аль-Нусрі, та вулиці Канайс, підконтрольній YPG. В результаті загинуло щонайменше чотири бійці Джабхата аль-Нусри [4].

Станом на 17 липня курди фактично встановлюють повний контроль над містом Рас-аль-Айн та над перетином кордону з Туреччиною у цьому регіоні [8].

До 19 липня YPG поступово займають села Тал-Алу, Кархук та Алі-Ага, а в ніч проти 20 липня вони витісняють ісламістів ISIL з греблі, яка становить ключовий пост на даному напрямку фронту. За цей період втрати сторін, за даними британської Обсерваторії, склали 35 бойовиків Іділ та 19 курдських бійців.[10].

З 22 липня ISIL починає масштабні обстріли, а потім і наступ на місто Тель-Абед, в результаті чого курдським силам не вдається втримати місто і вони змушені виступити, а місцеве мирне населення змушене масово тікати.[11]. Водночас місто Кобані, або Айн-аль-Араб, в якому розташовувалась штаб-квартира YPG, вже було заблоковано з усіх сторін силами ISIL, а вже 1-го серпня джихадисти офіційно повідомили громадськість про облогу цього міста. [21] В серпні ісламісти ініціюють етнічні чистки курдів в провінції Алеппо, через що налякане курдське населення масово мігрує до сусіднього міста Афрін [22]

Станом на 18 вересня 2013 року в результаті чотириденних боїв силами YPG вдається взяти під свій контроль село А'лук. Одночасно з цим тривали бої за місто Аль-Ярубія на кордоні з Іракським Курдистаном.[5]

26 вересня спалахує протистояння за місто Атма, яке знаходиться на кордоні з турецькою провінцією Хатай між угрупованнями КРБ (Курдська Робітничка Партія), та об'єднанням сил ISIL та FSA (Вільна Сирійська Армія). Підрозділи FSA почали застосовувати важку артилерію, щоб відігнати курдів, але вони застосували танки.[9] 29 вересня, після заяви голови Іракського Курдистану Масуда Барзані про військову підтримку сирійських курдів, ісламісти з ISIL здійснили невдалу спробу помсти, намагаючись підірвати будівлю служби безпеки в Ербілі.[23]

23 жовтня YPG почали операцію «Помста мученикам Тірбеспіє та Сілакса», в ході якої до 26 жовтня курдські сили змогли взяти під свій контроль місто Аль-Ярубія [], а вже до 28 жовтня, після повного знищення сил ISIL на північному сході Сирії, взяли під контроль ще 6 населених пунктів []. 3 листопада курди почали операцію під назвою «Наступ мученицького Серекенія», для взяття повного контролю над провінцією Хасака, яка пройшла в 2 етапи і дала можливість до 5-го листопада взяти курдам під свій контроль 38 невеликих сіл та створити 15-ти кілометрову зону контролю [].

27 грудня YPG почали наступ на контрольовані ісламістами райони між містами Аль-Хасака та Камишли, під час якого війська змогли зайняти територію неподалік від Тель Браку, проте 1-го січня 2014 року, штурм цього міста був невдалим. ІДІЛ відбило курдських бійців, які понесли великі втрати [].

Таким чином, не зважаючи на ряд невдач і прорахунків, на старті військових дій у 2013 році курдські війська YPG змогли продемонструвати непогану самоорганізацію і здатність вміло та злагоджено наступати та оборонятись, особливо проти неорганізованих терористичних угруповань, з якими, в основному, вони і мали сутички.

1.2. Операції початку 2014 та оборона Кобані

Відносно затишшя на початку 2014 року порушується вранці 25 січня нападом джихадисти на контрольоване курдам місто Аль-Манджир, що в провінції Аль-Хасака. Бої за нього тривали протягом декількох днів, але YPG змогли відбити атаку, а також взяти трофеєм танк нападників. Під час боїв загинуло щонайменше 25 ісламістів і 3 бійці YPG. []

1 лютого 2014 року YPG ініціює операцію зі знищення баз ISIL в окрузі Аб'яд, провінція Ар-Ракка [], а вже 3 лютого в місцеві ЗМІ повідомили про сутички між ISIL та YPG у селищі Біркіно, поблизу міста Тель-Аб'яд, під час яких було вбито 8 ісламістів, серед яких був один з командирів ISIL. []

15 лютого YPG, за підтримки сил племені Шаммар, провели успішний наступ в районі Тель Хаміс , провінції Хасака, в результаті чого в полоні опинились 30 бойовиків, а також вдалось захопити чимало військового озброєння та 5 одиниць техніки противника. []

Вже 23 лютого YPG отримали чергову перемогу, витіснивши ісламістів з міста Тель Брак, що лежить на стратегічній трасі між містами Аль-Хасака та Камишли, яке було для них знаковим, бо вони не змогли взяти його у грудні 2013 року. []

26 лютого головнокомандувач YPG оголошує, що усі наступальні операції у районах проживання курдів наразі припиняються, а військові дії здійснюватимуться лише для захисту в разі нападу будь-яких угруповань. Проте вже наступного дня сили ісламістів ІДІЛ здійснюють напад на місто Тіл Меруф провінції Аль-Хасака.[] В результаті запеклих боїв YPG вдається повернути місто під свій контроль, знищивши щонайменше 13 ісламістів та захопивши частину збройних запасів противника, проте місто зазнало значних руйнувань, а частина цивільних потрапила в полон сил ІДІЛ. []

З 1 березня сили ІДІЛ атакують села навколо міста Тель Аб'яд, провінція Ар-Ракка, але YPG вдало відбивають всі атаки.[]

11 березня, зазнавши невдач на фронті, ІДІЛ здійснює теракт у готелі "Аль-Хадає", який на той момент використовувався як головна будівля парламенту курдів. На момент вибуху бомби, яку застосував ісламіст-самогубець, у готелі проходило зібрання партії РYD. У результаті теракту 9 цивільних загинули. []

Водночас ІДІЛ продовжує натиск на населені пункти навколо міста Кобані, провінція Алеппо. 14 березня, в результаті невдалого нападу ІДІЛ на війська курдів біля Кобані, вони втрачають 35 бійців убитими.[]

З 17 по 19 березня відбувається ряд важких боїв, під час яких YPG звільнили село Тіль Хензір поблизу Кобані[], та ще 7 селищ, які до того були

під контролем ІДІЛ. За цей час ісламісти понесли втрати у приблизно 72 вбитих бойовика[].

1 квітня ІДІЛ бере в облогу м. Кобані, що мало великий стратегічне значення для бойовиків. Ключовим воно було через те, що через нього проходить одна з ключових автотрас, а також через його географічне положення, бо воно є прикордонним з Туреччиною. Облога здійснювалась з трьох сторін шляхом масивних артилерійських обстрілів, один з яких, що знаходився зі сторони Зор Мугара, курди ліквідували з засідки, вбивши 12 бійців ІДІЛ, разом з їх командиром. Проте, не зважаючи на перевагу на висотах, курди не змогли повністю стримати наступ ісламістів навколо Кобані, через що були змушені вийти в одне з ключових селищ передмістя – Таль аль-Багга. []

До 4 липня ISIL витісняє сили YPG з сіл Зур-Магар, Баяда та Аль-Зара поблизу м. Кобані [], через що ситуація навколо міста стала критичною. Розуміючи ситуацію командування курдів закликала усіх курдів негайно масово озброюватись і прийти на допомогу оборонцям міста []. На допомогу відкликнулись вмотивовані курдські сили РПК з Туреччини, яких вистачило задля того щоб втримати наступ, та навіть вибити ІДІЛ з міста. В ході цього наступу на Кобані ІДІЛ втратив майже 7000 бійців, 6 танків та 17 бойових машин [].

Станом на 21 вересня ІДІЛ відновлює наступ на Кобані, поступово займаючи 64 села в околицях міста, а наступаючи ісламські бойовики вчиняють жорстокі розправи над місцевим населення. Станом на 28 вересня, після жорстких боїв, ISIL підходить вкрай близько до міста, захопивши ще три села Кенана, Када, Хамаденех.[]

Знову опинившись у скрутному становищі курди знову просять про допомогу. Цього разу на допомогу приходять сили Іракського Курдистану

«Пешмерга», які 1 жовтня, разом з силами РҮД, взяли під контроль пропускний пункт на північному кордоні Сирії та Іраку. []

Нарешті 31 жовтня 2014 року, конвой сил «Пешмерга», зайшли в район міста Кобані зі сторони турецького кордону, що значно посилило місцевий гарнізон та дало можливість тримати оборону надалі. Цей конвой став першим, який Туреччина впустила у місто від початку облоги. []

1.3. Операції початку 2014 та оборона Кобані

Умовно стабілізувавши фронт у 2013-2014 роках, 2015 рік став роком наступальних операцій, в яких курдів вже підтримувала з повітря світова коаліція на чолі з США.

Першою такою операцією став 21 лютого 2015 року наступ на сході губернаторства Хасака, у напрямку районів Тель Хаміс і Таль Брак. При авіаційній підтримці Коаліції, а також підтримці «Пешмерга», які обстрілювали ISIL через кордон, вони вже були в межах п'яти кілометрів від Тель Хаміса, взявши під контроль 23 села та селища.[]

У відповідь на стрімкий і успішний наступ курдів, ІДІЛ провело наступ уздовж річки Хабур навколо міста Тель Тамер, та до 26 лютого захопили близько 35 сіл, викравши приблизно 400 людей, доля яких досі невідома. Для цього штурму ISIL стягнуло бійців з інших фронтів, навіть таких важливих як Хомс, а також цей штурм очолював польовий командир ISIL у Сирії – Абу Омар аль-Шішані.[]

Незважаючи на це, до 27 лютого курдським бійцям вдалося звільнити близько 103 сіл, взяти під контроль Тель Хаміс, Тель Брак, та перерізати дорогу між Тель Хамісом та аль-Хоул, що була головною артерією постачання бойовиків та зброї для ISIL з Іраку.

У відповідь на це 28 лютого ISIL стратив 15 заручників, більша частина яких були бійцями курдів. [] Курди у відповідь 1 березня, спалили будинки, що належали ISIL, у селах навколо Тель-Хамиса.

Побачивши успіх наступу, курдське командування почало замислюватись над операцією по звільненню міста Тель Аб'яд, щоб об'єднати таким чином губернаторство Аль-Хасака, та район Тель Аб'яд, які на півночі губернаторства Ракка. []

Паралельно почався наступ сирійських урядових військ, що були в тому регіоні, метою якого було взяти під контроль трасу, від міста Аль-Хасака до міста Камишли, тим часом як курди продовжували битися з силами ІДІЛ біля міста Тель Тамер.[]

З 4 по 6 березня, під натиском курдів, ІДІЛ прийшлося відступати з деяких своїх позицій, проте вони продовжували захищати свій останній форпост у північній Сирії – місто Аль-Хаул, що на сході від міста Аль-Хасака. 7 березня бойовики спробували наступати у напрямках міст Тель Тамер та Тель Брак, намагаючись їх захопити, але напади були відбиті.[]

10 березня командування YPG оголосили про успішне закінчення кампанії в Катоні Джазір, але ІДІЛ раптово завдало удару у напрямку Рас-аль-Айна, захопивши навколишні села, а також село Тал Насрі, поблизу міста Тель Тамер, та вже до 16 березня YPG вибили бойовиків. []

6 травня 2015 року, YPG розпочали наступ на Захід губернаторства Аль-Хасака, та, за підтримки авіаційної коаліції на цолі з США, просунулись на захід від Тель Тамера [], а в період активних наступальних дій з 17 по 19 травня курди YPG звільнили близько 20 сіл, деякі з яких були на стратегічному напрямку до гори Абдулазіз, яку до 21 травня курди повністю візьмуть під свій контроль, разом з декількома селами навколо, закінчивши таким чином перший етап наступу.[]

З 26 травня, курди почали новий наступ на захід, в районі Рас аль-Айн, звільнивши місто Мабкура, а до 29 травня YPG повністю контролювали район Рас аль-Айн. 31 травня 2015 року, курдські сили взяли під контроль кордом з губернаторством Ракка, на захід від губернаторства Аль-Хасака. []

Паралельно цьому почався наступ на місто Тель Аб'яд, метою якого було взяття його під контроль, а також пробитись до групування в Кобані, губернаторства Аль-Хасака. Цей наступ почався 2 червня, на Схід, зі сторони угрупування в Кобані, за підтримки сирійських повстанців з FSA, однак ISIL змогло зупинити цей наступ 4 червня, за допомогою підкріплень які їм підійшли.

З 7 по 12 червня YPG, за підтримки FSA, змогли просунутись на Схід, взявши під контроль східну частину міста Сулук, та декілька навколишніх сіл, проте через сильну змінюваність міста, були змушені відступити [], проте вже наступного дня, 13 червня об'єднані сили YPG та FSA взяли в облогу місто Сулук, та були вже в 10 кілометрах від міста Тель Аб'яд. Налякані настільки успішним наступом, тікаючи, ІДІЛ підірвали міст, що вів до міста Тель Аб'яд. До 14 червня, об'єднані сили курдів та опозиції підійшли впритул до міста, що змусило бойовиків-ісламістів тікати з міста, в яке вже на вечір зайшли YPG та FSA. []

У ніч з 14 на 15 червня сили об'єднанні сили увійшли в Тель Аб'яда із заходу та сходу, а вдень вони взяли під контроль трасу, що зв'язувала Тель Аб'яда та місто Ракка, оточивши таким чином бойовиків, що лишились у місті, нарешті зв'язавши угрупування в Кабані з губернаторством Аль-Хасака, які мають курдську назву катони Кобані та Джазіра. []

Продовживши наступ 19 червня, сили YPG та FSA почали присуватися на південь, через два дні взявши під контроль село Али Бажлия, підійшовши до міста Айн Ісса, через яке проходила важлива траса М4, по якій було з'єднання з провінцією Алеппо.[]

22 червня почався наступ на місто Айн Ісса. Першим успіхом було захоплення в бази 93 бригади, що на півдні від міста, яка знаходилась під контролем ІДІЛ, з моменту як звідси вийшли урядові війська. Того ж дня місто спочатку було взято в облогу, а пізніше, того ж дня, було взяте під контроль. До 24 червня, були визволені села навколо Айн Ісса, таким чином курдам, за підтримки FSA, та авіаційної коаліції на чолі з США, вдалося перекрити трасу М4, яку ISIL використовував для постачання бойовиків та зброї з провінції Алеппо в провінцію Аль-Хасака.[]

Задля помсти курдам, які мали серйозні успіхи, ІДІЛ влаштували різанину. 25 червня 2015 року, декілька машинам з бойовиками увірвались до міста Кобані, почавши масові вбивства та різанину, які продовжувались 3 дні, поки сили YPG не змогли остаточно ліквідувати терористів ІДІЛ. Загалом терористи вбили близько 200 цивільних, та поранили понад 300. Пізніше стало відомо, що машини з бойовиками в'їхали через турецький кордон, хоча Туреччина заперечувала цю інформацію. [] []

Протягом певного часу нападки ІДІЛ на прифронтові села продовжувались, але вони легко відбивались курдськими силами.

6 липня, зробивши неочікувану атаку, ІДІЛ змогло захопити місто Айн Ісса, проте швидко організувавшись, вже 8 числа курди повернули місто під свій контроль, а нову спробу штурму курди відбили 10 липня.[]

31 липня, в катоні Афрін, що на північному заході Сирії, між YPG, та групами аль-Нусра, радикальні сирійські повстанці і філія Аль-Каїди в Сирії, почались сутички за місто Джіндірес[], які тривали аж до 26 вересня, в результаті яких курдські сили взяли під свій контроль дорогу Каstellо, що обула головною артерією постачання бойовиків в Алеппо.[] Сутички між ними виникли ще раз з 1 по 3 жовтня, після того як бойовики звинуватили курдів у порушенні перемир'я, напавши на них в одному з районів Алеппо, але ці напади були відбиті курдами.[]

На східному фронті бої все ще не скінчились. ІДІЛ ще залишався в південній частині губернаторства Аль-Хасака, де мав міцний форпост у місті Аль-Хаул, звідки мав можливість завдавати постійних ударів по столиці регіону – місту Аль-Хасака.

У цей же час, за підтримки і схвалення США, формується альянс – SDF, який включав в себе курдських бійців, та деякі сирійське і арабське ополчення.

Першою бойовим випробуванням новоутвореного альянсу, була наступальна операція по звільненню міста Аль-Хаул від бойовиків ІДІЛ [], яка почалась 31 жовтня 2015 року. До 6 листопада сили SDF змогли звільнити 12 сіл, а також взяти під контроль територію навколо села Назіла, разом із Тошрінським нафтовим родовищем.

Продовживши наступ, до 12 листопада, SDF звільнили більше 35 сіл, взяли під контроль дорогу Аль-Хасака – Аль-Шаддаді, а також село Хатунія, яка була в семи кілометрах від Аль-Хаула.[]

На наступний день, альянс вибив бойовиків ІДІЛ з міста Аль-Хаул, та взяли його під контроль. Наступаючи з 14 по 16 числа, сили SDF просунулись навколо гори Абдулазіз, звільнили близько 200 сіл, та взяли під свій контроль нафтове родовище поблизу Аль-Хаула.

Загалом, до 30 листопада, новостворена коаліція звільнила більше 240 міст та сіл, а також взяли під контроль дамбу південної Хасаки, та були в 25 кілометрах від міста Аль-Шаддада.[]

Наступною операцією SDF був наступ на дамбу Тишрін, який розпочався 23 грудня, а вже до 25, альянс, за підтримки повітряної коаліції, зміг підійти до неї впритул, звільнивши навколишні села. До 30 грудня SDF перейдуть на західний берег Євфрату, та оголосять про закінчення цієї операції, звільнивши загалом понад 100 сіл і дамбу Тишрін.[]

У 2015 році, курди показали себе як дієву силу, проти радикальних ісламістів з ІДІЛ, провівши низку вдалих наступальних операцій, з допомогою як і сирійських повстанців, так і за авіаційної коаліції на чолі з США. Вони стали контролювати значну територією північної Сирії, та, з допомогою США, організувавши, під кінець 2015 року, SDF – сирійські демократичні сили, до складу яких входили як курдські, так і арабські формування, які доволі добре себе показали під час останніх операцій.

1.4. Наступ на м. Алеппо та підготовка до визволення м. Ар-Ракка

2016 рік почався з великої операції, на північному заході Сирії. Сирійська влада Башара аль-Асада, почали операцію, по визволенню Алеппо, за підтримки найманців з Ірану, Хезболи, Росії, а також російської авіації, яка допомагала сирійському режиму.

Хоча ця операція почалася 1 лютого 2016 року, сили SDF активно почали діяти тільки 7 лютого, взявши під контроль місто Дейр аль Джмаль, та дорогу на південь від цього міста, об'єднавшись з сирійською армією та створивши з нею спільні блокпости.[] До 11 лютого SDF дійшли до околиць міста Аزاز, наступаючи на іншому напрямку у бік авіабази Менаг.

Побоюючись активізації курдів, та створення курдської держави на своїх кордонах, Туреччина почала обстріли курдських військ, та військ SDF, в районі Афрін, та вимагати щоб війська SDF вийшли з північно – західних територій Сирії, нащо речники YPG відповіли відмовою, наголосивши що не відступлять з позицій, які вони відбили в бойовиків.[]

Після успіхів курдів у війни проти ІДІЛ, а також створення SDF, Туреччина, яка має давнє курдське питання у своїй країні, бо Південно-Східні кордони Туреччини, це етнічно курдські землі, які також входять до «Великого Курдистану», побоюючись створення курдської держави, почала обстрілювати прикордонні гарнізони і населені пункти, вимагаючи від SDF, щоб її війська відійшли від прикордонних з Туреччиною територій. На ці

вимоги командування курдських військ відповіло різкою відмовою, сказавши, що не полишать територій, які вони відбивали кров'ю. []

Наступні наступи сил альянсу проходили під постійні обстріли з Туреччини, проте це не заважало просуванню. Так, 14 лютого, курди вже під кінець дня, контролювали частину міста Таль Ріфат, а наступного дня вже повністю взявши його під свій контроль, а також та відбили місто Кафр Насе.[]

До 26 лютого, сили YPG та SDF змогли взяти під контроль молодіжний комплекс міста Алеппо, завершивши таким чином, по домовленостям, свою частину наступу у звільненні міста Алеппо.[]

Паралельно, з 16 лютого SDF проводив наступ на місто Аль-Шаддади, що на півдні провінції Аль-Хасака, та до 19 лютого досягли великих успіхів, спершу оточивши [], а потім, того ж дня, взявши місто під свій контроль. []

До кінця наступу, 24 лютого, сили YPG та SDF повністю витіснили ІДІЛ з провінція Аль-Хасака, встановивши контроль над ключовими містами, та фронтовими зонами провінції. []

Після цих успіхів, сили альянсу SDF призупинили свої наступальні дії, зосередившись на перегрупованні і обороні. Цей процес зайняв декілька місяців, аж до 31 травня, коли сили YPG та SDF почали наступальну операцію по звільненню міста Мамбідж, та території навколо нього. Під час наступу з 3 по 9 червня, беручи місто в кільце, курди звільнили від бойовиків ІДІЛ близько 120 населених пунктів, та більше 400 квадратних кілометрів території. [] []

У період з 9 по 17 червня, курди максимально укріплювали позиції навколо міста, паралельно відвойовуючи нові території. У самому ж місті, в оточенні, опинилося більше 2000 бойовиків ІДІЛ. []

З 18 числа починається штурм міста. Сили SDF, вже начені тим, що ІДІЛ, під час вуличних боїв, любить застосовувати терористів смертників,

проводять наступ дуже обережно, через що, вони змогли підійти і закріпитись на околицях міста тільки 23 червня [], проте вже до 25 числа змогли відбити декілька районів міста, та закріпитись в кілометрі від центру міста. З 30 червня по 5 серпня, був період важких вуличних боїв з бойовиками, які на 30 число змогли надійно закріпитись у місті, виривши собі тунелі, тактику, яку ІДІЛ фактично розробив, задля зручного пересування і оборони в місті. [] З перемінним успіхом силам SDF усе ж таки вдалося розділити бойовиків на декілька невеликих угруповань, які могли вже тільки оборонятись. []

До 15 серпня ІДІЛ вийшов з міста у сільську місцевість, а до 19 числа, курди змогли зачистити усі розкидані по селах осередки бойовиків. []

Закінчити цей наступ сили SDF до 27 серпня, взявши під контроль ще декілька сіл на південь від Ярбалуса, що на кордоні з Туреччиною. Після цього сили альянсу змушені були відійти, задля перегрупування та підготовки задля майбутнього наступу на місто Ракка, що знаходилось на півдні від міста Тель-Аб'яд, та було так званою столицею ІДІЛ у Сирії.

1.5. Визволення м. Ар-Ракка, та кінець ІДІЛ

Операція по штурму самопроголошеної столиці ІДІЛ мусила стати успішною. Вона мала нанести бойовикам нищівної поразки як у військовому, так і в репутаційному плані, задля успіху майбутніх наступів та звільнення територій Сирії від панування Ісламської Держави. Саме тому підготовка та планування зайняло більше двох місяців.

Про початок цієї наступальної операції було проголошено 6 листопада 2016 року, перша фаза якої полягала у вже звичній для SDF тактиці, по оточенню міста, та загнанню бойовиків у нього, після чого починався його штурм і зачистка. Ця фаза пройшла доволі швидко, почавшись 6 числа, а до 19 листопада, сили SDF взяли під контроль село села поблизу Таль Саман. []

Паралельно, 10 листопада, почалась друга фаза, метою якої було відрізання міста Ракка від західної місцевості, та взяття під контроль греблі Табка. Вже до 19 грудня, сили SDF дістаються до озера Асад, що на річці Євфрат, взявши, таким чином, в кільце деяку частину сил ISIL на Заході. []

Взяття під контроль силами Альянсу міста Джабар, 21 грудня, почався наступ на греблю Табка, який тривав протягом 4-х тижнів, завершився успіхом і взяттям під контроль цього стратегічного для наступу об'єкта, що знаменувало про завершення другої фази операції. []

Третя фаза операції почалася аж 4 лютого 2017 року, головною метою якої був наступ на сільську місцевість, що лежала на Схід від міста Ракка, задля подальшого оточення міста.

Через значний опір бойовиків, які вже зрозуміли тактику SDF та намагались не допустити повторення оточення, як це було у боях за місто Мамбідж, де сили альянсу, оточивши місто, поступово зачислили усі осередки спротиву, просування курдів було помітно повільнішим, ніж під час минулих фаз операції. Проте, не зважаючи на протистояння, до 24 березня, сили SDF змогли, у важких боях, взяти під контроль село Фарсат Абдулісміїл, що фактично завершило третій етап операції. []

Четвертий етап наступу почався приблизно через пів місяця, після перегрупування і підготовки курдських військ. Початком був наступ, 13 квітня, і взяття під контроль міста Табка, яке знаходилась біля однойменної греблі. До 4 червня, сили SDF, змогли взяти під контроль як це місто, так і місто Мансура та греблю Баас, що стало завершенням даного етапу. [] Місто Ракка вже було у повному оточенні, що дало змогу силам SDF та авіаційній коаліції готуватись до штурму міста, що мало стати завершальним етапом наступу.

П'ята фаза, а саме наступ на приміські села, почалась 6 червня 2017 року. Протягом чотирьох днів запеклих боїв, за підтримки артилерії та авіаційних

ударів, сили Альянсу, 10 числа, змогли увійти і закріпитись у передмісті Ракки. []

Бої за це місто були дуже жорсткими, бо ІДІЛ не хотіло здаватися, розуміючи його важливість. До 24 липня сили SDF змогли взяти під контроль значну Східну частину міста. На цей момент сили курдів контролювали приблизно 40% міста. []

З 6 серпня по 14 вересня, тривають активні і жорстокі бойові дії у місті, під час яких силам коаліції, хоч і повільно, але вдається просуватись уперед, зачищаючи кожен будинок, та взяти під контроль більше 70% міста. []

Протягом наступного місяця міських боїв, силам SDF вдається просуватись вперед, знищуючи бойовиків, а 17 жовтня, бійцям вдалось просунутись до останніх районів, за які тримались ІДІЛ. Ліквідувавши останні осередки бойовиків, 20 жовтня, командування Демократичних сил заявило про остаточне звільнення міста від панування Ісламської Держави. []

Останнім крупним наступом SDF у 2017 році, став наступ на останнє контрольоване бойовиками ІДІЛ місто – Дейр-ез-Зор. Операція по його звільненню почалась ще 8 вересня 2017 року, паралельно з тим, як звільнялось місто Ракка. [1] До 10 вересня, підрозділи змогли пробити собі дорогу до індустріальної частини міста, що знаходиться на його північному-сході, а до 13 числа, взяти під контроль колишню базу 113ї бригади, станцію Садкоб, бавовнячі сховища та частину овечого ринку, що на в'їздів у місто. [2] Паралельно цьому під Демократичні Сили почали наступати на пустельні райони, що на північному-сході і сході провінції Дейр-ез-Зор. [3]

У цей момент, на західну частину міста, яка лежить на захід від річки Євфрат, за підтримки російської авіації, наступали сирійські урядові війська, з якими командування SDF уклало угоду, про те, що вони не будуть вступати у конфлікт з ними, однак 15 вересня командування курдів заявило, що не пустять урядові війська у східну частину міста, після чого російсько-

сирійська авіація завдала бомбардувань по позиціях SDF, поранивши дев'ятьох бійців. Після цього інциденту, командування об'єднаної авіаційної коаліції, на чолі з США, заявило, що хоч вони і не хочуть прямої конфронтації і ескалації з авіацією Росії, проте лишають за собою право на самооборону, також нагадавши, що саме ІДІЛ є загальним ворогом. [4]

З 20 по 24 вересня, SDF, просуваючись на території від східного берега Євфрату, до кордону з Іраком, звільнила і взяла під свій контроль найбільші газові родовища у Сирії Коноко та Аль-Ізба, нафтові родовища Дерро, а також гірський ланцюг Аль-Базіх. [5] 24 числа, продовжуючи наступальні дії, Демократичний Альянс застряг у жорстких боях за місто Аль-Суварі, бої за яке точились 6 днів, після чого місто нарешті було звільнено, але рухатись курди вже не могли. [6]

Успішний наступ Демократичних сил продовжився з 30 вересня по 9 жовтня, під час якого вони взяли під контроль нафтові родовища Джафра, які були найбільшим джерелом доходів ІДІЛ, а також звільнили низку сіл. [7]

19 жовтня, як повідомляють сирійські військові звіти, сили SDF дозволили російським військам увійти і взяти під контроль газове родовище Коноко [8].

22 жовтня, речник Демократичних Сил оголосив, що вони взяли під контроль нафтові родовища Аль-Омар, вибивши звідти ІДІЛ, які до того витіснили звідти про сирійські урядові війська. [9]

З 3 по 7 листопада SDF, досягло значних успіхів, проводячи наступальні дії на південь провінції Дейр-ез-Зор, закриваючи поступово лінію кордону з Іраком, а з 8 по 14 листопада, вони звільняють міста Маркада та Аль-Бусайру, з оточуючими їх селами, а також беруть під контроль нафтові родовища Танак, ліквідуючи останні осередки ІДІЛ на схід від річки Євфрат. [10]

До 16 грудня, сили SDF продовжували наступ вже в сторону самого міста Дейр-ез-Зор, де бойовики ІДІЛ відчайдушно тримали оборону,

звільнивши на своєму шляху міста Абу-Хардуб і Хасіят, що дозволило повноцінно взяти під контроль нафтове родовище Мурад, яке на північний-схід від міста Абу-Хардуб. [11]

До 31 грудня, Демократичні Сили, за підтримки міжнародної коаліції, продовжували наступальні дії в сторону міста Дейр-ез-Зор, паралельно, за підтримки Іракської армії, зачищаючи сирійсько-іракський прикордонні території, від бойовиків ІДІЛ. [12]

У період наступальних операцій 2016-2017 років, курди, які були основою Сирійських Демократичних Сил (SDF), показали себе як основна рушійна сила у боротьбі проти бойовиків ІДІЛ. За підтримки коаліції держав, на чолі з США, змогли звільнити доволі значні, як по території, так і по значимості, райони Сирії, та навіть взяти під контроль сирійську «столицю» Ісламської Держави.

Коротко аналізуючи саме Сирійську кампанію, впевнено можна сказати, що курди змогли відстояти своє право на існування, не давши поработити і знищити себе, бойовикам Ісламської Держави, та навіть вибороли собі власну «державу», об'єднавшись з іншими сирійськими силами, які бажали відокремитись від сирійського режиму диктатора Башара Асада. Створивши, за підтримки США, Сирійські Демократичні Сили, які контролювали доволі значні території північної, північно-східної і східної Сирії, контролюючи також визначні нафтові родовища у регіоні, вони показали себе як значну і досвідчену військову силу у регіоні.

Розділ 2. Боротьба іракських курдів за відстоювання незалежності у період війни проти ІДІЛ в Іраку 2013-2017 рр.

До початку саме конфлікту з ІДІЛ, курди Іраку мали власну автономію Іракський Курдистан, у складі Іраку, яку вони спочатку, можна сказати, відвоювали під час Війни в Іраку і повалення режиму Саддама Хусейна у 2003 році. Тоді вони створили свою власну армію – загони «Пешмерга», які відіграли немало роль у поваленні іракського уряду.

Після прийняття нової конституції Іраку, у 2005 році, Ірак визнавався федералістською державою, а курди отримали власну автономію – Іракський Курдистан, а також зберегли загони «Пешмерга», які вважаються внутрішню армію автономного регіону, а також несуть відповідальність за його захист, так як збройним силам Іраку заборонено законодавством в'їжджати і знаходитись на території Іракського Курдистану.

Хоча «Пешмерга» формально і підпорядковані регіональному уряду Курдистану, проте де-факто вони розділені і керуються двома основними політичними партіями: Демократичною партією Курдистану (KDP) та Патріотичним союзом Курдистану (PUK), кожна з яких контролює свою власну зону відповідальності: «жовту», яку контролює KDP, та «зелену», контрольовану PUK. Інші невеликі партії також мають свої власні загони «Пешмерга» [1]

До 2014 року, коли почались активні бойові дії проти бойовиків Ісламської Держави, «Пешмерга» були погано навченими і озброєними підрозділами, які потопали в корупції та використовувались для відстоювання політичних мотивів підконтрольними партіями. Хоча питання озброєння слід окреслити окремо, бо купувати її курди мусять через уряд Іраку, який, через

постійні конфлікти з урядом Курдистану та побоювання у зростанні боєздатності підрозділів, які він не контролює, блокував їх.

Після початку війни з ІДІЛ усе це вилізло наружу, через що бійці часто, лише на власній мотивації і прагненню захистити свій дім, зупиняли наступ бойовиків. Хоча також варто відмітити, що після того, як нова армія Іраку тікала з півночі Іраку, рятуючись від наступу ІДІЛ, «Пешмерга» захопили частину їх озброєння, проте його більшість дісталась саме бойовикам ІДІЛ.

Після 2014 року, США, та інші провідні держави світу, почали підготовку та озброєння сил «Пешмерга», через що ті набули дуже якісної боєздатності, фактично втримавши, а потім поступово відвоювавши усю північ Іраку.

2.1. Початок конфлікту в Іраку

Відправною точкою початку конфлікту в Іраку, слід вважати протести 2011-2013 років, каталізатором яких став вивід військ міжнародної коаліції і США з Іраку, а також абсолютно провальну релігійну політику влади країни, яка призвела до критичного міжконфесійної напруги у суспільстві.

У цей період, по всій території країни прокотилися протести, які переросли, спочатку, у зіткнення мітингувальників, а потім у терористичні атаки і збройне протистояння, проте Іракський Курдистан протести оминули, або були лише мирними.

Поступово в країні формуються два основні терористичні осередки, а саме: сунітський осередок Аль-Каїди, а саме Ісламська держава Ірак, яка у 2013 році, об'єднавшись з ісламістами Сирії, проголосить про формування Ісламської держави Іраку і Ліванту, та Лоялісти партії Баас, які були вихідцями партії Баас, забороненою після повалення режиму Хусейна, які у більшості своїй, після початку громадянської війни в Сирії, тікають туди, вступаючи до лав Сирійської урядової армії.

З часом ці осередки Ісламської держави починають боротьбу з іншими осередками, паралельно беручи під контроль села, та навіть міста, як це було з містами Рамаді і Фалужда, які були захоплені бойовиками ІДІЛ, та стали їх «фортецями». Влада і армія Іраку розуміли критичність ситуації, так як ці міста знаходились дуже близько до столиці країни, міста Багдад, тому починають військові операції по звільненню міст, але раз за разом, отримуючи значний спротив, вимушені лише оборонятись. [2]

Поступово ІД збільшує свою популярність, привертаючи на свій бік усе більше прихильників, через що зростає їх військовий потенціал. Завдяки війні у Сирії, де бойовики ІДІЛ захопили значну територію країни, а з нею і велику кількість зброї, яка залишилась від місцевих армійських частин та силових структур, що допомагає наситити зброєю і Іракське крило ІД.

Криваві терористичні атаки та випадки захоплення сіл місцевими осередками ІД, які супроводжувались масовими стратами як військових і поліцейських, так і цивільних людей, аж до Червня 2014 року, коли ІДІЛ починає наступ на північний Ірак.

З 4 по 6 червня, ІДІЛ, з легкістю захоплюючи все нові і нові території та населені пункти, підійшла впритул до міста Мосул, який є найбільшим містом на півночі Іраку. Того ж дня, 6 червня, ІДІЛ атакувало місто угруповання, яке складало приблизно чотириста бойовиків, озброєними легким стрілецьким озброєнням та гранатометами, за підтримки пікапів оснащених крупнокаліберними кулеметами, зумівши закріпитись на околицях міста, а певна кількість зайшла у місто, маскуючись під місцевих. Треба відмітити той факт, що загальна кількість бойовиків, що атакували місто, була приблизно 1500 бойовиків, у той час як підрозділи армії Іраку та федеральних поліцейських налічували близько 60000 бійців, проте, як показали подальшій події, чисельна перевага не допомогла оборонцям. [3]

Поступово ІДІЛ захоплювали усе більше районів міста, страчуючи місцевих силовиків, що ще більше лякало іракські війська, що не дезертирували та продовжували оборонятись. 8 червня, терористи-смертники атакували місцевий офіс курдської партії РУК, у результаті чого загинуло 18 курдських бійців сил безпеки, а також дало розуміння іракським курда, що ІДІЛ не мало намірів домовлятися, або хоча б не воювати, з ними. [48]

Усе частіше починаються випадки дезертирства, а також переходу на сторону ІД, бійців оборони, у результаті чого активно втрачався контроль над містом, яке захоплювалось бойовиками. Таким чином, 10 числа, за порадою генерала у відставці Халеда аль-Обейді, залишками командуючих обороною, був відданий наказ залишити місто та відступати. На вечір того ж дня, бойовики контролювали усе місто та прилеглі до нього території, включно з міжнародним аеропортом Мосула, який у минулому був базою американських військ у регіоні. Наслідком цього стало зростання військової міці бойовиків Ісламської Держави, яким вдалось захопити велику кількість озброєння, яке було кинуте іракськими військами під час відступу, а також випустити в'язнів місцевих тюрем, які встали до лав бойовиків. [75]

Шоковані новинами про падіння міста Мосул, а також великої кількості територій на півночі, 11 червня 2014 року, Іракська влада оголошує в країні надзвичайний стан, та зобов'язується надати зброю усім, хто готовий боронити Ірак від Ісламської держави, а також негайно починає план реорганізації своєї армії, погоджуючись співпрацювати з племенами та армією США, яка була змушена знову втручатися в іракський конфлікт. [6]

2.2. Боротьба за життя

Розуміючи критичний стан ситуації та того, що іракська армія не може стримати наступ Ісламської Держави, курдське керівництво посилюють війська на прикордонних з Іраком територіях, а також вирішують брати під контроль так звані «спірні території». Це території півночі і північного-сходу

Іраку, населення яких складається з етнічних курдів, але не входять до автономного регіону Іракського Курдистану, суперечки за які відбувались між урядами Іраку та Іракського Курдистану відбувались постійно.

Ще до 9 червня ІДІЛ підійшло, та навіть змогло закріпитись у приміських районах міста Кіркук, яке входило до переліку «спірних територій». Через чотири дні, 13 червня, курдські підрозділи «Пешмерга», увійшли в місто, яке вже було кинуте іракською армією, витіснивши з нього бойовиків та взявши усе місто під свій контроль, а також маючи трофеями 10 танків та десятки броневих автомобілів Humvee, які були покинуті іракцями. [7]

12 червня, ІДІЛ, наступаючи уздовж сирійсько – іракського кордону, вибиває звідти батальйон іракського прикордонного патруля та продовжують рухатись у напрямку міста Сінджар, яке контролювалось курдами. Того ж дня іракські сили пробують відбити території, проте на їх колону, яка складалась з близько 60 автомобілів та сотні прикордонників, робить наліт невелика група бойовиків ІД. Після першої стрілянини, більшість іракців тікає у пустелю, кидаючи свою техніку, а інших ІД бере в полон і вбиває. На момент прибуття «Пешмерга», які вивинулись на підкріплення прикордонників, колона вже була розбита, а бойовиків вже зникли. Лише 2 поліцейських, з усієї колони, змогли вижити і дійти пішки до Синджара. [8]

Під час наступу ІДІЛ на сході Іраку, вони захоплюють місто Аль-Садія та впритул наблизились до міста Джалавля, покинуті іракськими військами, які тікали від бойовиків. У той же день «Пешмерга» заходять і беруть під контроль місто, задля захисту місцевого населення, значна кількість якого складалась з курдів, а також воно входило до «спірних територій». [9]

До 15 червня ІДІЛ захоплює місто Таль-Афар, що знаходиться на півночі Іраку та лежить на трасі між містами Синджар та Мосул. Там же вони беруть у полон майже 2 тисячі іракських військових, яких потім масово стратять, викладаючи матеріали вбивств в інтернеті. [10]

Це були перші бойові зіткнення курдів з ІДІЛ, а також перші кроки по збільшенню і розширенню курдської зони контролю на Півночі Іраку. [11]

На певний час активні наступальні дії ІДІЛ на північні курдські території затихають, що дає змогу «Пешмерга» перегруповуватись, а також, завдяки військовим і інструкторам США та інших країн, тренуватись.

Проте активні бойові дії тривають за місто Джалавла, яке курдські війська взяли під контроль у 12-13 числах. ІДІЛ, набувши певної боїздатності та перекинувши туди додаткові сили тиснуть курдів, яким хоч і приходиться відступати, проте показують себе вони набагато краще за Іракську армію, яка, порівняно з ними, якщо не тікає то несе доволі значні втрати, як у наступі, так і в обороні.

До 20 червня, бойовикам вдається пробитись та навіть взяти під свій контроль половину міста. Того ж дня, знімальна група ВВС, яка супроводжувала курдські підрозділи, попала в оточення. [12]

2.3. Жорстка оборона курдів

У серпні 2014 року, ІДІЛ проголошує про початок нової наступальної операції на півночі Іраку, ціллю якої були вже контрольовані курдами території, до яких входили як «спірні території», так і території автономії Іракський Курдистан.

У п'ятницю, 1 серпня 2014 року, бойовики ІДІЛ роблять наліт на курдські війська «Пешмерга» у місті Зумарі, а також на нафтопереробну станцію та Мосульську грублю, яка є найбільшою в Іраку. Протягом того ж дня, курди відбивають усі атаки, наносячи нападникам значних втрат. Проте, як виявиться у майбутньому, це була розвідка боєм, під час якої, бойовики Ісламської Держави, аналізували кількість і якість військ у цьому регіоні. [81]

Сам наступ починається протягом двох наступних днів. Вночі, з 2 на 3 серпня, ІДІЛ, за підтримки важкого озброєння і техніки, яке вони захопили у

іракської армії, яка тікала і дезертирувала під їх натиском. Загони «Пешмерга», які тримали оборону місто, змушені були відступити, бо не могли спинити наступ противник, який переважав їх як за кількістю особового складу, так і за озброєнням.

Паралельно почався наступ і на місто Синджар, яке знаходилось у 90 км. на захід від Зумарі, яке вже довгий час було під контролем курдів, які більш-менш забезпечували спокій у цьому регіоні. Під натиском противника, вони змушені були дуже швидко відступати, не встигнувши попередити місцеве населення, переважну більшість якого складали езиди.

До третьої години ночі, бойовики ІДІЛ змогли прорватись у місто, почавши вбивати усіх кого вони бачили. Деякі місцеві жителі, взявши до рук власну зброю, почали чинити збройний опір, проте ці невеличкі осередки не могли протистояти такому потужному угрупованню ісламістів.

Місцеве населення, покинувшись від звуків боїв, почало масово тікати з міста та навколишніх сіл. Загалом близько 200 тисяч цивільних, під загрозою тотального винищення бойовиками, змушені були тікати зі своїх домівок. Переважну більшість з них складали езиди і шиїти.

До ранку того ж дня ІД вже повністю контролювало місто Синджар, а також прилеглі до нього території. Того ж дня вони підірвали мечеть Сайїда Зайнаб, вимагаючи, таким чином, від місцевих, які залишились, або не встигли втекти, присягнути на вірність Ісламській Державі та прийняти іслам, або ж вони зустрінуть смерть. Ожночасно з цим, в інтернеті, а також на сторінках соціальних мереж, які контролювались ІДІЛ, почали масово з'являтися публікації з зображеннями вбивств цивільних у районі Сінджар. [22]

В районі міста Зумарі, бойовикам ІД, вдалося відбити у курдів нафтопереробний завод, а також просунутись і захопити місто Вана між Зумаром і Мосулом, що відкривало можливість прямого постачання підкріплень зі самопроголошеної іракської «столиці» Ісламської Держави.

Проте, не зважаючи на суперечливі заяви світових ЗМІ, взяти під контроль греблю Мосул бойовики не змогли. [38]

Того ж дня, як стало відомо пізніше, приблизно 50000 езидів, які тікали від ІДІЛ з району Сінджар, втекли до гори Сінджар, що знаходиться поруч з містом, опинившись там у пасці, не маючи з собою їжі, води, медичної допомоги, швидко зіткнувшись з голодом та зневодненням, а також з загрозою оточення бойовиками ІД. На вечір того ж дня, Тахсін Саїд, який є еміром езидів, звертається до світової спільноти з проханням звільнити та надати гуманітарну допомогу як езидам які попали в облогу ІДІЛ, так і тим, що змушені були покинути свої домівки. [47]

Наступного дня, 4 серпня, курдські бійці «Пешмерга», пішли у контрнаступ, намагаючись вибити ІДІЛ з Синджару, проте він не мав успіху, через те що бойовики, яких було чимало, змогли вже міцно закріпитись, у результаті чого курдам знову довелось відступити. [35]

6 серпня, в ході наступу бойовиків ДІЛІ на північному-сході Іраку, їм вдалось просунутись і захопити населені пункти, що лежали в 40 кілометрах від столиці Іракського Курдистану – міста Ербіль. Через ці події, курдське командування та командування «Пешмерга» було змушене посилювати цей напрямок, стягуючи підрозділи з інших ділянок фронту, що, подекуди, оголяло ці ділянки, даючи можливість ісламістам просуватись. [46]

Так, вже на наступний день, 7 серпня, ІДІЛ, завдяки послабленню позицій курдів, захоплює міста Каракеш (інша назва Бахдіда), що був найбільшим християнським містом Іраку, Карамліш, Таль-Кейф, Батная, Барателла та Махмур. Майже усі місцеві жителі цих міст покинули свої домівки.

Ці міста були важливою складовою оборони сил «Пешмерга», а особливе значення грав саме Махмур, не даючи бойовикам просунутись як до

Кіркук, яке курди відбили в ІДІЛ, ще під час битви за Мосул, так і до Ербіля, до якого з цього напрямку було вже 20 миль. [7]

Паралельно цьому США починають гуманітарну місію, задля допомоги біженцям, що застрягли у горах Синджар, скидаючи їм, за допомогою парашутів, їжу та воду, а також США, та деякі інші країни, починають бомбардування сил ІДІЛ на півночі Іраку. [9]

З 8 по 9 серпня, повітряна коаліція, на чолі з США, проводять ряд масових бомбардувань по силам ІДІЛ, щоб зупинити їх наступ на курдську столицю Ербиль, а також проводять бомбардування навколо гір Синджар, задля недопущення взяття у полон і знищення езидів, які там переховувались.

Проте ісламістам ІД вдається вибити «Пешмерга» з дамби Мосул, захопивши у свої руки найбільшу греблю Іраку, що було надважливою як для регіону, так і для усього Іраку, через те, що ріка Тигр, на якій і стоїть ця гребля та яка йде через увесь Ірак, впадаючи у Перську затоку та насичуючи увесь південь країни, була надважливим стратегічним об'єктом, який, нажаль, курди втримати не змогли.

2.4. Перші наступальні успіхи

Ще з 5 серпня, побачивши помітні успіхи курдських сил «Пешмерга» у боротьбі проти бойовиків Ісламської Держави, коаліція країн на чолі з США, до якої ввійшли: Британія, Німеччина, Франція, Італія, Тереччина, Греція, Австралія, Чехія, Хорватія, Албанія та Фінляндія, за згодою Іраку, починають масово і активно навчати та надавати їм озброєння, боєприпаси та техніку, а також починають надавати курдським військам підтримку з повітря. [36]

У період з 9 по 13 серпня, підрозділам іракських, сирійських та турецьких курдів, за підтримки повітряних ударів, вдається створити гуманітарний коридор і евакуювати більшу частину езидів, що застрягли в горах Синджар.

Паралельно, з 10 серпня, починаються бомбардування позицій ІДІЛ у районах міст Гвер і Махмур, які були стратегічно важливими через свою близькість до столиці Іракського Курдистану, після чого починається наступ курдських сил «Пешмерга» та РПК, яким, протягом дня, вдається повернути ці міста під свій контроль. [28]

У період з 16 по 18 серпня, за підтримки авіаударів Ю починається спільний наступ «Пешмерга» та іракської армії, які вже 17 числа, змогли взяти східну частину греблі. До вечора цього ж дня, з боями, їм вдається взяти увесь стратегічно важливий об'єкт під контроль, але його розмінування, від пасток, що залишили по собі бойовики ІДІЛ, зайняв ще певний час.

Після звільнення греблі Мосул, курдські сили та США почали планувати нові наступальні операції, які потребували певного перегрупування сил курдів, а також підготовки до них. До кінця місяця курди були готові розпочати свої наступальні дії, а першою ціллю було обране місто Зумарі, з якого вони були вимушені відступити, під натиском великого угруповання сил ІДІЛ.

29 серпня, курди змогли звільнити нафтопереробний завод в околицях міста, а вже через два дні, 31 серпня, вони почали наступ на саме місто. Не очікуючи наступу, бойовики ІДІЛ почали відступати від околиць Зумарі, а відходячи з Айн-Зала, вони підпалили нафтові свердловини, що унеможливило підтримку авіаційної коаліції з повітря. Через це наступ помітно загальмував, а курди, хоч і змогли нанести противнику значних втрат, але й самі понесли чималі, через що змушені були полишити спробу наступу та відходити на перегрупування.

Підготовка наступної спроби наступу зайняла доволі багато часу, триваючи майже 2 місяці, протягом яких авіація повітряної коаліції наносили удари по місту, завдаючи ІДІЛ втрат та не даючи змоги підготуватись до оборони. [19]

Нарешті, 25 жовтня 2014 року, почалась друга спроба звільнення міста Зумарі, яке було окуповане бойовиками Ісламської Держави вже 3й місяць. Протягом дня авіація США завдала 17 авіа ударів по силам ІДІЛ, у той момент як курди, які змогли стрімко прорватись та закріпитись у місто, вели запеклі бої з противником, який активно застосовували проти них заміновані шахід-мобілі.

До кінця дня курдські війська змогли звільнити та взяти під повний контроль місто, яке було стратегічно важливим, задля майбутнього наступу на Синджар, яке було наступною ціллю курдів. [4]

З цікавого слід відмітити те, що певні ЗМІ поширювали інформацію, що спецпризначенні США та Німеччини приймали участь у координації ударів та боях за місто, фактично командуючи курдськими силами, проте Пентагон та Бундестаг спростовували ці заяви. [5]

Наступним крупним наступом курдських сил, стала операція по звільненню міста Синджар, підготовка і тренування, яке здійснювали Британці, до якої тривала до грудня місяця.

Вона почалась 17 грудня 2014 року, о 7 ранку, після масованих авіа ударів коаліції, на чолі з США, курдські об'єднані сили, які склали близько 8000 бійців, під командування президента Іракського Курдистану – Мусада Барзані, почали наступ на Синджар зі сторони міста Зуммарі, яке вони звільнили півтора місяці тому.

До кінця наступного дня, наступаючи, курди змогли частково прорвати лінію оборони ІДІЛ та зняти облогу гірського масиву Синджар, звільнивши за цей час більше 700 квадратних кілометрів території, у той час як бойовики, шоковані масштабним наступом, втратили організації і почали тікати. [6]

На момент зняття облоги з гір, повітряна коаліція вже завдала 53 авіа удари, від початку наступу 17 числа, не перестаючи наносити нові. [7]

Наступного дня, 19 грудня, наступ продовжився, але вже у декілька напрямків.

Одна з частин ударного угруповання курдів пішла на північ, з метою звільнення прикордонного з Сирією міста Рабія, за яке постійно точилися бої між «Пешмерга» та бойовиками ІДІЛ, відразу є маючи успіх, звільнивши населений пункт Снуні, що лежав на дорозі, до Рабії.

У цей же час, інша частина сил, пішла у наступ на місто Таль-Афар, де ІДІЛ, через постійні авіаційні удари коаліції по позиціях Бойовиків, була змушена відвести частинку військ, значно послабивши оборону, чим і вирішили скористатись курдські війська. До кінця дня вони змогли підійти впритул до міста, почавши обстрілювати позиції противника з артилерії, проте з часом змушені були зняти облогу та піти на допомогу силам, що вже вели бої за Синджар

У цей же час, ще вночі з 20 на 21 грудня, курдські підрозділи змогли прорвати оборону, зайти та навіть закріпитись у місті Синджар. [8]

Вже на наступний день, бійці «Пешмерга», за підтримки місцевого ополчення, яке, побачивши як бойовики ІД тікають під наступом курдів, піднялося та почало допомагати звільняти місто, просунулись і вигнали ісламістів з центру міста.

Підбадьорені таким успіхом по звільненню міста, курдські сили, які до цього звільняли переважно території шосе і пустелі, продовжили наступати.

На ранок 22 грудня, курдські сили зупинили наступ, зустрівши сильний і запеклий спротив зі сторони ІДІЛ. Проте, не зважаючи на згасання наступу, по звільненню міста, та необхідністю знімати підрозділи з облоги Таль-Афару, задля підкріплення сил у Синджарі, це був значний успіх для об'єднаних курдських військ, які, плануючи наступ по де блокаді гірського масиву Синджар, навіть не планували, на цей момент, входити у місто, бо не мали

достатньої кількості сил та засобів, а також вважали, що оборона ІДІЛ у місті, підготовлена значно краще. [9]

У цей же час, силами YPG, що є частиною військ Рожави, або ж Сирійського Курдистану, просуваються на південь, задля звільнення та взяття під контроль прикордонних з Іраком територій, а вже через два дні, вони заявили про успіх проведеної операції, відкривши коридор для залишків езидів-біженців, які досі лишались у горах Синджар. [10]

2.5. Великі наступи 2015 року

За планами США, які вони розробляли відразу після падіння Мосула, 2015 рік, повинен був стати вирішальним, а головною року повинна була стати спільна операція об'єднаних курдських сил та Іракської армії, по звільненню від бойовиків Ісламської Держави, міста Мосул.

Проте цим планам не судилося статися. Іракська армія на довгий час застрягла у боях за Рамаді, та центральні регіони країни, відклавши операцію по наступу та звільненню Мосула, аж до жовтня 2016 року.

Проте, не зважаючи на гальмування своїх союзників, курдські сторона, виконала свою частину плану, по наступу на Мосул у 2015 році. З самого початку, курдське керівництво заявило, що вони будуть проводити наступальні дії, не виходячи за межі переважно етнічно-курдських територій, а також те, що повернення Мосулу – це відповідальність Іракської армії.

Курди почали виконувати свою частину операції, по звільненню Мосула, у чітко відведений, за попереднім плануванням, час, припускаючи, що іракські війська також готуються до наступу на місто, по тому ж, розробленому спільно з США плану.

Після довгого і кропіткого підготуванню до наступу, 21 січня 2015 року, «Пешмерга», загальним угрупованням у 5 тисяч солдатів, за підтримки повітряної коаліції, на чолі з США, починають наступ, відразу маючи успіх,

захоплюючи декілька населених пунктів поблизу Мосула, а також перерізають та беруть під контроль трасу, що з'єднувала Мосул з Сирією, проходячи через місто Таль-Афар.

Того ж дня, курдським силам, також вдалось закріпитись на північному-заході від міста, поблизу дамби Бадуш, а також обстріляти з «Градів», місце зустрічі бойовиків ІДІЛ, поблизу району Захур, міста Мосул. [1]

Паралельно цим діям, повітряна коаліція, а саме США та Канада, нарощують інтенсивність авіа ударів по військовій і критичній інфраструктурі ІДІЛ в Мосулі, а також по самим бойовикам. [22]

27 січня, намагаючись відвернути увагу курдів від Мосула, ІДІЛ наносить раптовий удар по Кіркуку, проте бійцям «Пешмерга» вдається зупинити наступ, а США посилили удари в районі міста, задля витіснення бойовиків на цьому напрямку. [33]

До 10 лютого, сили курдів змогли закріпитись на північно-західній околиці, на Ніневійських рівнинах, що є більшою частиною району Тель-Кеппе, які знаходять у приблизно 9 милях від центру міста. Закріпившись там, курдські сили, не зважаючи на сказане раніше, що вони не збираються втручатись у штурм міста, заявили, що чекають подальших наказів на початок штурму місті та вхід на його околиці. [34]

До 16 лютого, курдські війська не проводили ніяких наступальних дій, зосередившись на обороні, її покращенню, а також підготовки своїх підрозділів до майбутніх наступів.

Також, за цей період проводився аналіз сил противника, а також йшла активна підготовка іракських військ до майбутнього наступу, а потім і штурму міста Мосул. Вони повинні були почати свою фазу наступу у квітні, або у травні, задля того щоб встигнути зайняти рубіж до початку літа, разом з яким прийде неймовірна жара, а також рамадан, під час яких не варто воювати. [46]

США та Туреччина, виступили з заявами, що у разі потреби, можуть надіслати до Іраку свої військові контингенти, на що міністр оборони Іраку дав зухвалу відповідь, сказавши, що Ірак може повернути як Мосул, так й усю іншу територію країни, без допомоги будь-яких іноземних сухопутних військ. [62]

Аж до листопада місяця, ніяких активних дій між ІДІЛ та курдами не відбувається. ІДІЛ була суттєво вимотана та знищена, за рахунок активних бойових дій, на усіх фронтах, та бомбардувань силами коаліції. Усі активні бойові дії, за пів року війни, відбуваються саме між Іракською Армією та ІДІЛ, в основному за міста Тікріт, Фалуджа, Рамаді та Байджі.

Паралельно з цим, з періодичністю раз на 1-2 місяці, спливає питання про початок наступу іракської армії на Мосул, на кожне з яких, то від офіційних установ Іраку, то від деяких представників США, надавалась відповідь, про те що усе «майже готове», а наступ почнеться «ось-ось», хоча усі прекрасно розуміли, що побита наступом ІДІЛ, та активними бойовими діями, армія Іраку не здатна відновитися у такий короткий період.

Чекаючи і так вже довгий час, успішно відбиваючись від атак бойовиків Ісламської Держави, курдські об'єднані сили, достатньо підготувавшись для майбутніх наступальних дій, вирішують відновити наступальні дії на Санджар, що на півночі Іраку.

Ця операція отримала назву «Лють Мелека Тауса», названа на честь відомого однойменного представника езидської релігії, та мала на меті повне витіснення бойовиків з міста Санджар, та встановлення повного контролю над трасою 47, у тому регіоні, яка була основною дорогою, що з'єднувала, так звану «столицю» Ісламської Держави, Ракку з Мосулом.

Цей наступ почався 12 листопада 2015 року, коли більше 7000 курдських військових, за підтримки авіаційної коаліції очолюваною США, почали наступ

на території навколо міста Санджар, захопивши село Габара, а також змогли перерізати шосе, що йшло від міста у Сирію.

Пізніше, курдські сили змогли перерізати трасу, яка вела від міста у напрямку міста Тель-Афар, що вело далі у Мосул. Таким чином курди змогли фактично перерізати усе траси, що вели з міста, замкнувши бойовиків ІДІЛ у ньому.

Контролюючи, ще до наступу, усю північну частину міста, а також захопивши за перший день наступу виїзди з міста та прилеглі території на захід і на схід від міста, курди фактично оточили бойовиків ІД, по яких увесь цей час працювала авіація коаліції, які зробили щонайменше 30 авіа ударів по позиціях та скупченнях ісламістів. [65]

На наступний день, 13 листопада, кожне зі своєї сторони, угруповання курдських об'єднаних сил почали рух до центру міста. Відомо, що з заходу на місто рухались сили YPG та HPG, а зі сходу до них рухались «Пешмерга», разом з курдськими загонами «Армії Зеравані». Усе це прикривав з повітря американський штурмовик А-10. [66]

Поступово місто було взяти під повний контроль об'єднаними військами. Як писав про це Кінорежисер Карстен Штормер, який знаходився разом з силами курдів, які наступали з заходу, що вони жодного разу не стикнулись не те що з опором, а навіть з бойовиками ІДІЛ: «Не було опору — я маю на увазі нуль». [99]

Єдині втрати, які понесли курди, під час цього наступу, були на третій день, коли, вже взявши під контроль місто, курдські підрозділи розширювали плацдарми навколо міста, захопивши певну кількість стратегічно важливих сіл, одним з яких був Ембідан, що знаходиться на кордоні з Сирією. Під час зіткнень у цьому населеному пункті, як бойовики ІДІЛ, так і курди, зазнали значних втрат у сотні бійців, а також був вбитий польовий командир курдського загону РКК Хейвроз Хатім. [107]

Після закінчення наступу та взяття під контроль міста Санджар і навколишніх територій, трапився один неприємний випадок, коли прем'єр-міністр іракських курдів Нечирван Барзані, так і президент Масуд Барзані, зробили заяви, що «Пешмерга» самотужки звільнила місто, після чого командуючий підрозділу HPS заявив, що наступною його «битвою» буде «повалення диктатури», під час виборів. [101] [102]

На брифінгу для міністерства оборони, представник повітряної коаліції, на чолі з США, заявив, що на тиждень наступальних вони завдали більше 250 авіа ударів по противнику, навколо міст Синджар і Талль-Афар. [103]

Розуміючи скрутність свого становища, а також задля спроби зупинити наступ курдів, ІДІЛ, перегрупувавшись після втрати Синджару, пробує наступати на відбиті в них курдами позиції.

У результаті цього трапляється наймасовіший наступ ІДІЛ, на декількох фронтах навколо Мосула, по позиціях «Пешмерга». Вона починається з 16 на 17 грудня, одночасним наступом приблизно 300 бойовиків, та спиралась на елемент неочікуваності, який спрацював. Одночасно з наступом, ІДІЛ, масовано вів обстріли з мінометів, артилерії та РСЗВ, а також, у деяких районах, застосував шахід-мобілі.

Проте ІДІЛ не врахувало того, що на позиціях курдів, як навколо Мосула, так і більш віддалених, знаходились іноземні війська. Так, попавши по військовій базі Залікан, де знаходились 100-200 турецьких військових, які тренували курдів, поранивши 4 турків.

У цей же час, й у цьому ж районі, перебували 69 операторів канадських спецпідрозділів, які також тренували курдських «Пешмерга». Після того, як вони почули перші обстріли, відразу прийшли на допомогу курдським бійцям на передових позиціях, беручи участь по відбиттю наступу. [104]

Після 17ти годинного бою, між силами «Пешмерга», яких підтримували канадські спецпризначенні, а також авіа ударів повітряної коаліції, бойовики

зазнали серйозних втрат, понад 250 ісламістів було вбито, серед яких приблизно 60-70 було вбито наземними силами курдів і канадців, а усі інші терористи були розбомблені, через що ті змушені були відступити. [105]

2.6. Наступ на Мосул

2016 рік, так був для курдів, відносно спокійним.

У 20х числах січня 2016 року, силами коаліції вважалося, що не зважаючи на усі втрати, які наносили ІДІЛ курські війська, Іракська армія та авіаційна коаліція на чолі з США, у місто Мосул, усе ще знаходиться близько 10 тисяч бойовиків Ісламської Держави, а також у місті усе ще залишається близько 700 тисяч мирного населення, яке фактично знаходиться в заручниках у ісламістів.

Протягом усього часу, аж до кінця січня місяця, відбуваються постійні бойові зіткнення між курдськими силами та бойовиками ІД, які постійно намагались проводити безуспішні штурми. [91]

Впродовж майже усього року йде наступ Іракських військ, по всій території Іраку, звільняючи усе більше територій, сі, містечок і міст від панування бойовиків Ісламської Держави. Вже нова натренована й озброєна Іракська армія, майже не зустрічає спротиву від, серйозно побитого й знекровленого, ворога, який ще рік тому активно наступав на них.

На курдських фронтах, все так же спокійно. Кудри, побудувавши масивну лінію оборони, а також постійно тренуючи свої війська, готувалися до вирішального штурму усієї Іраської кампанії, подекуди відбиваючи відчайдушні спроби штурмів противника, якій кидав усі свої ресурси, на підготовку міста Мосул, до довготривалої оборони, не збираючись здаватись безкровно.

І ось нарешті, 16 жовтня 2016 року, Іраська армія починає наступ, який було названо «Ми йдемо, Ніневія», та беруть в облогу райони губернаторства

Ніневія, які лежать на захід від Мосула, та починають заходити в села на околицях міста.

Проте й ІДІЛ готувався до оборони міста. Фактично рік був витрачений на те, що бойовики готували оборонні споруди, виривали тунелі, свою найулюбленішу й найдієвішу тактику, під час оборони, якими був зритий як увесь Мосул, так і навколишні села. Ісламісти мали ціле підземне місто, яке зв'язувало величезну територію, сотнями ходів, в яких вони тримали схрони зброї, задля успішних швидких і дезорганізуючих засідок, на наступаючі сили. Ці тунелі, як й усі села, дороги, квартали й основні дороги міста, були заміновані саморобними вибуховими пристроями та мінами-пастками, які вони розставляли майже у кожній будівлі, не зважаючи на місцевих, що могли там мешкати. ІДІЛ також вирили навколо міста ями, 4 на 4 метри, які вони планували, під час початку наступу Іракської армії та курдських військ, заповнити олією та підпалити, задля дезорганізації військ, що мали б погану видимість у задимленому місті, яке бойовики вивчали напам'ять. [4]

З 16 числа, почався спільний наступ курдських сил, з північного-сходу, в районі Хазіра, вибиваючи ІДІЛ з приміських сіл, та Іракських сил, що йшли зпівдня. Під кінець дня, президент Іракського Курдистану Масуд Барзані, зробив заяву, що за перший день боїв, спільними зусиллями наступаючих сил, було звільнено від бойовиків ІДІЛ, близько 200 квадратних кілометрів території.

18 жовтня, уряд Іранку, робить заяву про те, що за перший день наступу, силами «Пешмерга», було звільнено близько 20 сіл, у їх зоні наступу. Загалом же, наступаючи, курдські війська не зустрічали такого сильного опору зі сторони ісламістів, який зустріли іракські сили на півдні міста. До кінця дня, сили «Пешмерга» вимушені були призупинити на певний час свій наступ, задля зачистки і розмінування відвойованих територій. [21]

19 жовтня, стало відомо, що курдські підрозділи звільнили ще 12 населених пунктів, проте змушені були знову призупинити і відкласти наступ на місто Башика, через нестачу сил і засобів.

Наступного дня, на підмогу курдам прибув значний конвой іракського спецназу «Золота Дивізія», що допомогли курдам почати наступ на Бартеллу, яка, під кінець дня, вже контролювалась спільними силами курдів та іракців, вбивши у боях за місто, близько 200 бойовиків. [37]

Того ж дня, «Пешмерга», проголошує про початок наступальної операції на північний-схід від Мосула, задля звільнення міст Башика і Тескопа, які, до захоплення бойовиками ІД, були найбільшими в Іраку християнськими містами. Трохи просунувшись і взявши під контроль деякі села, курдські військові попадають у засідку ІДІЛ і несуть значні втрати. [38]

21 жовтня 2016 року, ІДІЛ, усе ще контролюючи певні населені пункти поблизу Кіркука, починає на нього наступ, задля відволікання і стримання курдських сил, що наступають на Мосуль з півночі.

Увірвавшись у місто, а також задіявши місцеві осередки, вони пішли на штурм електростанції та поліцейські будівлі, вбивши 18 співробітників безпеки, а потім захопили декілька покинутих готелів та мечеть, забарикадувавшись і тримаючи там оборону.

Сили безпеки негайно почали контртерорестичну операцію, по знищенню бойовиків, знищивши у цей день близько 20 ісламістів.

Наступного дня, силам безпеки вдається вибити терористів з ще одного готельного комплексу, проте частині вдається втекти, через що війська змушені проводити операцію по зачистці міста. У цьому, курдам, почали допомагати місцеві жителі, які, взявши до лав зброю, почали вишукувати бойовиків.

Протягом 23-24 жовтня, сили оборони, разом з озброєними цивільними, знаходили і знищували ісламістів. Деяким з них, яких заганяли в кут, вдалося підірвати себе, проте більшість просто була вбита, як і командир цього нападу, після чого губернатор Кіркуку, заявив про закінчення операції та повне очищення міста від бойовиків ІДІЛ. [56]

23 жовтня, «Пешмерга» також заявила, що вони змогли закріпитись у місті Башика, проте усе ще ведуть бої за ного, за підтримки турецьких військ. Спільними зусиллями вони змогли взяти під контроль значну ділянку територій, звільнивши 8 сіл, а також перекривши трасу Башика-Мосул. [43]

З 21 по 24 жовтня, ІДІЛ також атакувало Синджар, проте спроба наступу була провальною, бо курдські підрозділи, які охороняли місто, завдали нападникам значних втрат, вбивши майже 800 бойовиків, у результаті чого ІД змушені були відступити.

До 28 жовтня, «Пешмерга», за підтримки турецьких військових, а також авіаційної коаліції, змогли взяти під контроль село Дерк, у якому вони виявили величезний тунель, що вирили бойовики ІД, проте тікаючи, залишили там велику кількість озброєння, що стала у нагоді, для подальшого наступу на Мосул. Цього ж дня, курди, разом з іракськими силами, змогли зачистити та взяти під контроль Фаділію, яка знаходилась в 4х кілометрах від Мосула.

30 числа, «Пешмерга» змогли ще про двинутись на півночі від Мосула, звільнивши нові села та взявши під контроль декілька визначних доріг, які вели у місто. [87]

Потім курдські сили почали короткотривале перегрупування та поповнення сил і засобів. Це був невеличкий період, коли вони могли віддохнути.

Наступ курди відновлюють 7 листопада, коли за підтримки авіа ударів коаліції, йдуть на штурм місто Башика, задля остаточного його звільнення від

бойовиків ІД. За різними даними в місті досі перебувало приблизно 100-200 ісламістів.

Проте до кінця дня, як повідомила іракська сторона, курдам вдалося взяти місто під свій контроль, проте вони продовжили зачищати місцеві осередки ІДІЛ, що залишились у місто, аж до кінця місяця. [92]

12 листопада, курдські сили з загонів YBS, які входять місцевих підрозділів оборони Синджара, починають військову операцію по звільненню навколишніх сіл, від залишків бойовиків Ісламської Держави, які усе ще перебували там, а також контролювали Іраксько-сирійський кордон.

23 листопада, РМФ, проводячи операцію по перерізанню траси між Синджаром і Таль-Афаром, що їх підрозділи, які просувались з півдня, до міста Синджар, зустрілись з курдськими підрозділами оборони Санджару. Так закінчилась операція, по замиканню Мосульського оточення.

Паралельний наступ проводили курдські підрозділи «Пешмерга», в районі міста Таль-Афар. 30 листопада 2016 року, вони заявили, що вибили бойовиків ІДІЛ з 12 навколишніх сіл, взявши їх під свій контроль, проте зупинили свій наступ, через велику кількість мін та вибухових пристроїв. [93]

Ці події фактично знаменували кінець участі курдських сил у наступі на Мосул. Як вони заявляли на самому початку наступу, ще у 2015 році, курдські підрозділи взяли під контроль тільки території, етнічне населення якого складають курди, залишивши Іракській армії та іншим силовим структурам Іраку, звільнення усіх захоплених ІДІЛ територій, які не входять до «спірних територій».

2.7. Провал незалежності

Упродовж усього період наступу Іракської армії на Мосул, курди, які не приймали у цьому участь, зробили основний акцент на обороні своїх територій,

які, як і інші території Іраку, звільнені від бойовиків Ісламської Держави, постійно потерпали від нападів терористів-смертників.

20 липня 2017 року, Іракські війська, за підтримки коаліції світових держав, на чолі з США, які допомагали як бомбардуваннями, так і підтримкою на землі, основою якої була арт підтримка та загони сил спеціальних операцій, що допомагали іракцям, протягом 9 місяців і 4 днів, планомірно зачищати Мосул.

Проте напади ісламістів, які ще досі вірили у відновлення Ісламської Держави, продовжувались на регулярній основі, підриваючи по усій території Іраку та Іракського Курдистану, проте переважно, це були або ж звільнені від бойовиків території, або ж, в більшості, території Іраку.

25 вересня, 2017 року, курди, контролюючи на цей момент доволі обширі території, етнічний склад населення яких складається з курдів, а території входять, до так званих «спірних територій», вирішують повернутись до старого і болючого питання, а саме до референдуму про незалежність.

Ще з 2005 року, була проведена перша спроба референдуму про незалежність, але яка була повністю проігнорована іракським урядом. Питання референдуму піднімалося курдами роками, проте не знаходили ані відповідей, ані вирішення.

Питання референдуму активізується з появою Ісламської Держави, втечею іракської армії, та поступовим захопленням ісламістами, значних територій країни. Курди, які відстояли свою незалежність у боях, показавши себе значно ефективніше у боротьбі з ІДІЛ, хотіли незалежності, проте, маючи перед собою такого страшного ворога як ІДІЛ, ці питання відклали, задля, сумісними зусиллями з іракцями, вигнання ІД з країни.

На початку квітня місяця, поки ще тривали бої за Мосул, Демократична Партія Курдистану та Патріотичний Союз Курдистану, проголошують намір провести референдум про набуття незалежності Іракського Курдистану.

Пізніше, помічник президента курдів, дав зрозуміти, що референдум планується провести і на «спірних територіях», які увійшли до складу ІК після втечі іракської армії з цих регіонів, та взяття їх під контроль «Пешмерга».

Під час голосувань спірних регіонів, за згоду чи відмову у проведенні референдумів, на їх територіях, усі вони проголосували за згоду у проведенні референдуму на їх територіях та входження у склад автономії.

Усі ці рішення були різко засуджені, як владою Іраку, так і владою Туреччини і Ірану.

Кампанія по агітації за референдум почалась 5 вересня, та тривала 18 днів.

12 вересня, парламент Іраку прийняв резолюцію про заборону референдуму, проте Парламент Курдистану схвалив проведення референдуму, та поставив дату його проведення на 15 вересня.

Натомість, у відповідь на такі зухвалі дії курдів, 18 вересня 2017 року, Верховний суд Іраку, видає постанову, негайно ризупинити референдум, задля перевірки його на конституційність.

Після проведення референдуму в Курдистані спалахують масові святкування, проте тривали вони недовго, бо спочатку Ірак усіма способами блокує Курдистан від зовнішнього світу, а усі сусіди виступають проти.

15 жовтня 2017 року, Іракські війська починають військову операцію, по поверненню контролю над Кіркуком, який вже до вечора був під контролем Іракських військ.

25 жовтня, задля запобігання ескалації конфлікту, пропонує загальмувати процес, задля його подальшого перегляду, проте Іракська влада, відчуваючи силу, не збирається відступати.

У результаті втрати усіх «спірних територій», які знову перейшли під контроль Іраку, 29 червня, Масуд Барзані, проголошує про те, що він йде у

відставку з посади президента Курдистану. А 6 листопада, Верховний суд Іраку, постановив, що жоден регіон не має права виходити зі складу країни. [5]

Таким чином, усі надії Іракських курдів здобути омріяну ними незалежність, були розбиті об регіональні інтереси інших держав-сусідів, які його оточували..

Висновок

Таким чином, у рамках одного військового конфлікту, ми побачили дві історії боротьби одного народу, що бореться за свою незалежність.

Курди з давніх часів прагнули здобути її, протягом усієї своєї історії перебуваючи з складі інших країн. Проте саме події «Арабської Весни»,

що спровокували процеси і конфлікти світового масштабу, на територіях Близького Сходу.

У своїй же роботі, я розглядав конкретні історичні події, які по своєму вплинули на кожні окремі території, населені етнічними курдами.

Аналізуючи саме сирійський анклав, ми бачимо, що бо початку подій громадянської війни в Сирії та появи ІДІЛ, завдяки чому вони фактично й отримали свою незалежність, вони не мали й жодного натяку на автономію, будучи ще одним народом, ще однією конфесією в унітарній країні, якою дуже довгий час правив диктаторський режим Асадів.

Соціально-політичні зміни були критично необхідні цій державі, саме тому тут так швидко набрали популярності радикально-ісламіські течії, які захлиснули криваву війну.

Фактично основним протистоянням війни в Сирії була війна Опозиції, так званої Вільної Сирійської Армії, та сил режиму Асада, які хотіли, усіма можливими методами, втримати владу в країні. Паралельно цьому, на театрі громадянської війни з'явилися терористичні осередки Аль-Каїни, а саме Аль-Нусра, та радикально налаштовані осередки слафістської ідеології джихадизму, основною метою яких було створення Ісламської Держави, яка, за допомогою світового джихаду, понесе в світ ідею всесвітнього халіфату.

Курди, які проживали в своїх етнічних регіонах на півночі країни, просто хотіли зберегти тут спокій, взявши до рук зброю, та почавши обороняти свої домівки.

Вони поступово розвивались, змігши вирости зі звичайних загонів місцевої самооборони, які навіть в такому виді, відстоюючи ідеали демократії, притаманні їх народу, доволі ефективно воювали проти будь кого, хто намагався знищити їх.

Силою яка змогла показати їм, хто вони насправді є, як раз і став ІДІЛ, який прагнув або підкорення, або знищення усього, що стояло на його шляху. Швидко зростаюча загроза, яка йшла від ІДІЛ, дала змогу курдам Рожави, а саме так називався їх регіон у Сирії, стати основною рушійною силою, яка змогла зламати хребет цьому монстру.

Їх, як і Іракських курдів, помітили США, які шукали силу в регіоні, на яку вони можуть покладатися, саме у силовому форматі вирішення проблеми, яка мала назву Ісламська Держава. Завдяки Штатам, курди змогли вирости з погано підготовлених сил самооборони, на навчену та непогано оснащену бойову міць, з якою варто вважатись у регіоні.

За згодою США, курди, об'єднавшись з іншими місцевими племенами, а також Сирійською Опозицією, створюють Сирійські Демократичні Сили, які, після об'єднання в єдину державу, стали ще більше ваговою силою в Сирії, проводячи неймовірно успішні наступальні операції, від моменту свого створення.

Проте питання курдів, дуже гостро стоїть у їх північного сусіда – Туреччини, для якої ця проблема є неймовірно болючою. Вона не хоче бачити на своїх кордонах, будь-який зачаток курдської держави, через те, що це може активізувати курдське питання про самовизначення. Частина територій «Єдиного Курдистану» входить до її складу, а якщо конкретніше, то це південно-східні регіони країни, на кордоні з Іраком і Сирією.

Туреччина і так не дуже була задоволена, тим що має кордони не з Іраком, а з автономним регіоном Іракський Курдистан, який я розгляну трохи пізніше, а поява на її кордонах нового анклаву курдів, який не підкорявся нікому, на відміну від іракської автономії, яка все одно підпорядковувалась конституції і законам Іраку, де хоч і була прописана можливість набуття незалежності, шляхом проведення референдуму, проте ці рішення, на постійній основі, бойкотувались Іракською владою, викликало страх розколу

в країні. Само тому вона заважала курдам у боротьбі з ІД, а після проводила військові «операції», які фактично є актом інтервенції у сусідню країну, задля відстоювання власних країн, які були спрямовані на відтискання курдів від прикордонних з Туреччиною районів.

Курди ж Сирії, ніколи не мали автономії, тому, після набуття та відвойовування власної незалежності та права на існування, кров'ю, мають усі підстави і можливості не підкорятись Сирійському режиму, який не дуже дружно налаштованим до них, через те що курди, завдяки своїм загонам YPG та YPJ, змогли відвоювати собі значні території Півночі, Сході та північному-сході країни.

За підтримки авіації США, а також їх військових інструкторів, вони змогли набути максимальної боєздатності, існуючи як держава і досі. США й досі покладаються на них, у цьому регіоні світу, навчаючи та оснащуючи їх.

Таким чином ми можемо зробити висновок, що курди Рожави, завдяки конфлікту, що спалахнув у 2013 році, отримали шанс стати дійсно незалежною державою, виборовши її у боях, бо постає дуже важливе питання, а чи були б сирійські курди незалежними, якщо б ІДІЛ так і не виник би? Якщо б громадянська війна у Сирії закінчилась або ж перемогою Режиму Асада, під яким вони б і надалі жили, зазнаючи утисків. Або якщо б перемогла опозиція, яка також не дуже люб'язно налаштована на автономію в 1/3 частини країни, а саме на такій території Сирії й проживають курди.

Відповідь на ці питання просто – Історія не любить слова «а якщо б», «якби», вона є, що доконаним фактом. Проте якщо мені здадуть питання: А чи отримали б сирійські курди незалежність, якщо б ІДІЛ не сталося? Відповідь моя була б однозначно ні, бо дійсно, хоч ІДІЛ і є світовою терористичною організацією, проте він подарував можливість вибороти собі свою власну державу.

Розглядаючи боротьбу Іракських Курдів, ми бачимо кардинально іншу ситуацію. На початок саме конфлікту з ІДІЛ, який також певною мірою подарував їм можливість стати незалежною, вони вже мали власну автономію, яку вони здобули ще під час знесення режиму Саддама Хусейна, у 2003 році. Вони навіть мали власні збройні сили – «Пешмерга», які були відповідальні за регіон Іракський Курдистан, куди Іракська армія не мала права входити.

На початок появи ІДІЛ, курдські сили хоч і були дуже заполітизовані та корумповані, проте вони мали, як народ, те, чого не мали іракці, а саме бажання бути незалежними та бажання захистити хоча б цю свою автономію.

Вони, «Пешмерга», як і курди Сирії, стали основною силою, яка змогла втримати ІДІЛ на півночі, скувавши там певну кількість їх військ, не даючи можливості Ісламській Державі, остаточно захопити Ірак, армія якого просто розсипалась перед натиском зомбованих бойовиків, які мали віру тільки у «світовий халіфат» та «джихад» в ім'я Аллаха.

Наглядним прикладом є бігство армії Іраку з найбільшого міста півночі країни – Мосула, на яке ісламісти наступали угрупованням у 1500 легкоозброєних, ненавчених терористів, у той момент як сили оборони міста склали приблизно 60 тисяч солдат.

Натомість курди, будучи фактично такими ж легкоозброєними підрозділами місцевої охорони, змогли втримати натиск ІДІЛ, які на той момент вже вирости у серйозного противника, захопивши значну кількість Сирійського й Іракського озброєння, а також набули досвіду у боях як у Сирії, так і проти армії Іраку.

Поступово обороняючись, па проводячи свої власні наступи, вони змогли зарекомендувати себе перед США, які почали допомагати їх спочатку з повітря, а потім й озброєнням та тренуванням.

Завдяки цьому Курди звільнили неабиякі території на півночі Іраку, наступаючи та витісняючи ІДІЛ з них, подекуди одержуючи неймовірні перемоги, як то було, під час першого наступу в районі Синджару, коли командування «Пешмерга» навіть не розраховувало на те, що вони зможуть навіть підійти до самого міста Синджар, не кажучи вже про захоплення його половини.

Або наступ курдів на Мосул, які самотужки виконали свою частину операції, по встановленню контролю над певними ділянками місцевості півночі Іраку, що давало можливість перерізати постачання ІД з Сирії до Мосула.

Проте не зважаючи на свій успіх, вони не змогли отримати своє, а саме незалежності від Іраку. Занадто зухвала поведінка, а також незацікавленість як самого Іраку, так і сусідів в обличчі Туреччини й Ірану, у створенні незалежної курдської держави, зробили так, що Іракський Курдистан, втративши усі етнічно курдські «спірні території», відвойовані кров'ю, втратив надію на можливу незалежність, після того як 6 листопада 2017 року, Верховний суд Іраку, видав резолюцію, яка забороняла будь яким територіям виходити зі складу крани.

Таким чином можна сказати те, що фактично, курди Сирії набагато ближче наблизились до такої омріяної курдської держави, аніж курди Іраку, які втратили навіть свою автономію.

Список використаних джерел

1. 170 IS militants killed in the last 48 hours in al- Hasakah, and YPG could sieze about 20 villages [Електронний ресурс] // Breaking NNews. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20150522163735/http://www.syriahr.com/en/2015/05/170-is-militants-killed-in-the-last-48-hours-in-al-hasakah-and-ypg-could-sieze-about-20-villages/>
2. 6 Killed and Dozens Injured in Erbil Suicide Attacks [Електронний ресурс] // Rudaw. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/290920131>
3. 79 IS killed in Ein al-Arab”Kobane”, and an Egyptian captive reveals the mission details [Електронний ресурс] // SOHR. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.syriahr.com/en/22128/>
4. Abandoned villages on road to Mosul rigged with tunnels and bombs [Електронний ресурс] // Reuters. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-mosul-idUSKCN12J1OX>
5. Aboufadel L. US-backed forces capture another oil field in Deir Ezzor [Електронний ресурс] / Leith Aboufadel // Way Back Machine. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20180707233637/https://www.almasdarnews.com/article/us-backed-forces-capture-another-oil-field-deir-ezzor/>
6. After the collapse of IS in Ayn al- Arab “Kobani” it also callapses and retreats from the town of Tal Hamis [Електронний ресурс] // SOHR. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.syriahr.com/en/13765/>
7. Another Town Liberated by YPG Forces [Електронний ресурс] // АННА. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140924054237/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=1207:another-town-liberated-by-ypg-forces&catid=1:news&Itemid=2

8. Arango T. Backed by U.S. Airstrikes, Kurds Reverse an ISIS Gain [Электронный ресурс] / Tim Arango // The New York Times. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://www.nytimes.com/2014/12/19/world/middleeast/backed-by-us-airstrikes-kurds-regain-ground-from-isis.html?&_r=1
9. Arango T. Sunni Extremists in Iraq Seize 3 Towns From Kurds and Threaten Major Dam [Электронный ресурс] / Tim Arango // The New York Times. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2014/08/04/world/middleeast/iraq.html>
10. Assad: Kurdish issue in Syria is ‘illusive and a lie’ [Электронный ресурс] // Rudaw. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.rudaw.net/english/middleeast/syria/050320201>
11. Barzani N. Prime Minister Barzani’s statement on the liberation of Sinjar [Электронный ресурс] / Nechirvan Barzani // Kurdistan Regional Government. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20151117024128/http://cabinet.gov.krd/a/d.aspx?s=040000&l=12&a=53912>
12. Barzani: “Only the Peshmerga have liberated Shingal, no other force has been involved” [Электронный ресурс] // Ezidi Press. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ezidipress.com/en/barzani-only-the-peshmerga-have-liberated-shingal-no-other-unit-has-been-involved/>
13. Battle for Mosul: Forces Seek to Free ISIS-Held Christian Towns [Электронный ресурс] // News. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/battle-mosul-forces-seek-free-isis-held-christian-towns-n669971>
14. Bergen P. Is U.S. coalition winning war vs. ISIS? [Электронный ресурс] / P. Bergen, E. Schneider // CNN. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://edition.cnn.com/2015/02/01/opinion/bergen-state-of-isis/index.html>
15. Bernstein E. The Serekeniye Martyr's Offensive: Kurds Consolidate Control in Hasaka [Электронный ресурс] / Eric Bernstein // ISW. – 2013. – Режим

доступу до ресурсу: <http://www.iswresearch.org/2013/11/the-serekeniye-martyr-offensive-kurds.html>

16. Botelho G. U.S. official: Plans in place for 25,000-strong Iraqi spring push to retake Mosul [Электронный ресурс] / G. Botelho, B. Starr // CNN. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://edition.cnn.com/2015/02/20/middleeast/iraq-isis/>

17. Canadian forces strike back against ISIS offensive in northern Iraq [Электронный ресурс] // CBC. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.cbc.ca/news/politics/canada-iraq-isis-offensive-1.3370820>

18. Clashes continue in Kobanê: 40 ISIS members killed [Электронный ресурс] // ANHA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140924051030/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=1192:clashes-continue-in-kobane-40-isis-members-killed&catid=6:manet

19. Clashes in Girê Spî: 8 ISIS members killed [Электронный ресурс] // ANHA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140323033858/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=957:clashes-in-gire-spi-8-isis-members-killed&catid=1:news&Itemid=2

20. Clashes Re-Erupt in Syria Between Al-Qaeda, Kurds [Электронный ресурс] // al-monitor. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/07/fighting-al-qaeda-kurdish-forces-in-syria.html>

21. Clergy near tears after militants cleared from Iraqi churches [Электронный ресурс] // Stars and Stripes. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.stripes.com/clergy-near-tears-after-militants-cleared-from-iraqi-churches-1.438554>

22. Crispin M.I. Smith. Wilting in the Kurdish Sun: The Hopes and Fears of Religious Minorities in Northern Iraq / Crispin M.I. Smith, Vartan Shadarevian.

– Washington: UNITED STATES COMMISSION ON INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM, 2017. – 11-77 с.

23. D. H. Al-Jazeera Tempest liberated some sites [Электронный ресурс] / D. H. // АННА. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20170913131012/http://en.hawarnews.com/al-jazeera-tempest-liberated-some-sites/>

24. Department of Defense Press Briefing by Col. Warren via DVIDS from Baghdad, Iraq [Электронный ресурс] // U.S. Department of Defense. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/628932/>

25. DM: Iraq to Liberate ISIL-Seized Mosul without Foreign Help [Электронный ресурс] // Syria Truths. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.syriatruths.com/dm-iraq-to-liberate-isil-seized-mosul-without-foreign-help/>

26. Doornbos H. The Civil War Within Syria's Civil War [Электронный ресурс] / H. Doornbos, J. Moussa // FP. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <https://foreignpolicy.com/2013/08/28/the-civil-war-within-syrias-civil-war/>

27. France launches first air strikes on IS in Iraq [Электронный ресурс] // BBC. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29277630>

28. Gang groups attacking Til Merûf [Электронный ресурс] // АННА. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140408014656/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=1094:gang-groups-attacking-til-meruf-&catid=1:news&Itemid=2

29. Georgy M. Obama says tackling Iraq's insurgency will take time [Электронный ресурс] / Michael Georgy // Reuters. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-idUSKBN0G808J20140809>

30. Gordon M. ISIS Carries Out First ‘Serious’ Attack in Northern Iraq in Months, U.S. Says [Электронный ресурс] / Michael R. Gordon // The New York Times. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: https://www.nytimes.com/2015/12/18/world/middleeast/isis-carries-out-first-serious-attack-in-northern-iraq-in-months-us-says.html?ref=world&_r=1
31. Gordon M. Kurdish Fighters Retake Iraqi City of Sinjar From ISIS [Электронный ресурс] / M. Gordon, R. Callimachi // The New York Times. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2015/11/14/world/middleeast/sinjar-iraq-islamic-state.html>
32. Heavy fighting as Islamic State militants attack Christian villages in northeastern Syria [Электронный ресурс] // U.S. News. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2015/03/07/is-attacks-more-christian-villages-in-northeastern-syria>
33. Illingworth A. Breaking: Russian troops take control of key gas field from Kurdish forces in Deir Ezzor [Электронный ресурс] / Andrew Illingworth // AMNN. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20171109004451/https://www.almasdarnews.com/article/breaking-russian-troops-take-control-key-gas-field-kurdish-forces-deir-ezzor/>
34. Illingworth A. Kurdish forces mop up the east Euphrates shore inflicting horrific losses on ISIS [Электронный ресурс] / Andrew Illingworth // AMNN. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20180102093250/https://www.almasdarnews.com/article/kurdish-forces-mop-east-euphrates-shore-inflicting-horrific-losses-isis/>.
35. Iraq army capitulates to Isis militants in four cities [Электронный ресурс] // The Guardian. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/11/mosul-isis-gunmen-middle-east-states>

36. Iraq crisis: Fierce battles for Baiji and Tal Afar [Электронный ресурс] // BBC. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-27936652>
37. Iraqi Forces Kill 74 ISIS Fighters in Kirkuk, Ending Three-Day Assault [Электронный ресурс] // Newsweek. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.newsweek.com/iraqi-forces-kill-74-isis-fighters-kirkuk-513025>
38. Iraqi forces say 20 villages fall in first day of battle for Mosul [Электронный ресурс] // Reuters. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-mosul-idUSKBN12I0A6>
39. Iraqi Kurdish leader Massoud Barzani to step down [Электронный ресурс] // BBC. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-41794083>
40. Iraq's Fallujah falls to 'Qaeda-linked' militants [Электронный ресурс] // Way Back Machine. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20140104212909/http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/2014/Jan-04/243100-fallujah-outside-iraq-government-control-security-official.ashx#axzz2pT3uFtzo>
41. IS pulls back from the town of Salouk and YPG backed by rebels advance in it [Электронный ресурс] // SOHR. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.syriahr.com/en/20204/>
42. ISIS attacked Til Ebyed's villages [Электронный ресурс] // ANHA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140924044730/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=1101:isis-attacked-til-ebyeds-villages&catid=1:news&Itemid=2
43. Islamic State steps up counter-attacks as fighting edges closer to Mosul [Электронный ресурс] // Reuters. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-cris-iraq-mosul-idUSKCN12N0CA>
44. Ismael Z. In Pictures: The Kurdish frontline in Iraq [Электронный ресурс] / Zmnako Ismael // AL JAZEERA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу:

<https://www.aljazeera.com/gallery/2014/8/13/in-pictures-the-kurdish-frontline-in-iraq/>

45. Jihadists kill dozens as Iraq fighting rage [Электронный ресурс] // Alarabiya news. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2014/08/02/Army-Jihadists-kill-30-in-fighting-south-of-Baghdad->

46. John Davison. New U.S.-backed Syrian rebel alliance launches offensive against Islamic State [Электронный ресурс] // Reuters. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria/new-u-s-backed-syrian-rebel-alliance-launches-offensive-against-islamic-state-idUSKCN0SP0EA20151031>

a. JOSCELYN T. Russia struck Syrian Democratic Forces in eastern Syria, US says [Электронный ресурс] / THOMAS JOSCELYN // FDD`S LONG WAR JOURNAL. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/09/russia-struck-syrian-democratic-forces-in-eastern-syria-us-says.php>

b. Khalilzad Z. To fight the Islamic State, Kurdish and Iraqi forces need expedited aid [Электронный ресурс] / Zalmay Khalilzad // The Washington Post. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/opinions/zalmay-khalilzad-to-fight-the-islamic-state-kurdish-and-iraqi-forces-need-expedited-aid/2014/08/05/746d8680-1c24-11e4-ae54-0cfe1f974f8a_story.html

47. Kobani 'massacre' reflects Turkish support for ISIS: Pro-Kurd party [Электронный ресурс] // The Daily Star. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/2015/Jun-25/303748-pro-kurdish-party-says-kobani-massacre-reflects-turkey-support-for-isis.ashx>

48. Kurdish fighters move on ISIL's Mosul hub [Электронный ресурс] // AL JAZEERA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.aljazeera.com/news/2014/12/22/kurdish-fighters-move-on-isils-mosul-hub/>

49. Kurdish, Christian forces gain on IS in NE Syria battles [Электронный ресурс] // Way Back Machine. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20150315024123/http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/kurdish-fighters-gaining-on-is-in-northeast-syria-battles/2015/03/14/cda36a94-ca48-11e4-bea5-b893e7ac3fb3_story.html

50. Kurds press Sinjar operation in north Iraq [Электронный ресурс] // Gulf News. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://gulfnews.com/world/mena/kurds-press-sinjar-operation-in-north-iraq-1.1429595>

51. Kurds seize Iraq/Syria border post; Sunni tribe joins anti-ISIL fight [Электронный ресурс] // Today's Zaman. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20141110101355/http://www.todayszaman.com/latest-news-kurds-seize-iraqsyria-border-post-sunni-tribe-joins-anti-isil-fight_360384.html

52. Kurds, Islamic State clash near Kurdish regional capital: Kurdish officials [Электронный ресурс] // Asharq Al-Awsat. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20150128061154/http://www.aawsat.net/2014/08/article55335116>

53. Leader of Iraq's Yazidis Issues Distress Call, Appeals for Help Against ISIS [Электронный ресурс] // AINA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.aina.org/news/20140804041237.htm>

a. Mohammed A Salih. Iraqi Yazidis: 'If we move they will kill us' [Электронный ресурс] / Mohammed A Salih, Wladimir van Wilgenburg // AL JAZEERA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.aljazeera.com/news/2014/8/5/iraqi-yazidis-if-we-move-they-will-kill-us>

54. Mohammed R. Kurds Are Close to Retaking Mosul from ISIS [Электронный ресурс] / Riyadh Mohammed // TFT. – 2015. – Режим доступа до

ресурсы: <https://www.thefiscaltimes.com/2015/02/10/Kurds-Are-Close-Retaking-Mosul-ISIS>

55. Morris L. Kurds say they have ejected Islamic State militants from large area in northern Iraq [Электронный ресурс] / Loveday Morris // The Washington Post. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/kurds-say-they-have-ejected-islamic-state-from-a-big-area-in-northern-iraq/2015/01/21/ac459372-a1c6-11e4-b146-577832eafcb4_story.html

56. Mosul offensive: Turkish and Kurdish forces launch attacks on IS [Электронный ресурс] // BBC. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-37744702>

57. NO ESCAPE: Peshmerga close in on ISIS in Shingal [Электронный ресурс] // Rudaw. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/121120157>

58. Obama Authorizes Air Strikes, Humanitarian Aid Mission in Iraq [Электронный ресурс] // abc news. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://abcnews.go.com/International/us-begins-humanitarian-airdrops-iraq/story?id=24884633>

59. Operasyona YPG'ê didome: 6 gund hatin rizgarkirin – HATE NÛKIRIN [Электронный ресурс] // https://web.archive.org/web/20141223125036/http://www.hawarnews.com/kurdi/index.php?option=com_content&view=article&id=5405:operasyona-ypge-didome-5-gund-hatin-rizgarkirin-lezgin&catid=39:manet

60. Pamuk Humeyra, Salman Raheem. Kurdish peshmerga forces enter Syria's Kobani after further air strikes [Электронный ресурс] // Reuters. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis/kurdish-peshmerga-forces-enter-syrias-kobani-after-further-air-strikes-idUSKBN0IK15M20141031>

61. Parker N. Special Report: How Mosul fell - An Iraqi general disputes Baghdad's story [Электронный ресурс] / N. Parker, I. Coles, R. Salman // Reuters.

– 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-gharawi-special-report/special-report-how-mosul-fell-an-iraqi-general-disputes-baghdads-story-idUSKCN0I30Z820141014>

62. Perry Tom, Cakan Seyhmus. Kurds go to Syria from Turkey to fight Islamists [Электронный ресурс] // Reuters. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20170911071038/http://www.qasioun.net/en/news/show/95527/SDF_Advances_Days_after_Launching_Battle_Towards_Deir_Ezzor

63. Perry Tom. Syrian Kurds take town from Islamists: watchdog [Электронный ресурс] // Reuters. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-town/syrian-kurds-take-town-from-islamists-watchdog-idUSBREA1L0IJ20140222>

64. Pricing Strategies: How to Set a Price Point That Maximizes Profit [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://www.youtube.com/watch?v=_pk-F4Ge590

65. Rami Z. SDF Advances Days after Launching Battle Towards Deir Ezzor [Электронный ресурс] / Zien Rami // Qasion News Agency. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20170911071038/http://www.qasioun.net/en/news/show/95527/SDF_Advances_Days_after_Launching_Battle_Towards_Deir_Ezzor.

66. Rami Z. SDF Gains Expedited Advance and Reaches the Outskirt of Deir Ezzor City [Электронный ресурс] / Zien Rami // Qasion News Agency. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20170911024713/http://www.qasioun.net/en/news/show/95603/SDF_Gains_Expedited_Advance_and_Reaches_the_Outskirt_of_Deir_Ezzor_City.

67. Retaking Sinjar trumps the killing of “Jihadi John” [Электронный ресурс] // The Economist. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2015/11/13/retaking-sinjar-trumps-the-killing-of-jihadi-john>

a. Reuters A. Kurdish forces fire into ISIS-controlled Mosul [Электронный ресурс] / Arbil Reuters // Alarabiya news. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2015/01/24/Kurdish-forces-fire-into-ISIS-controlled-Mosul>

68. ROGGIO B. ISIS takes control of Tal Afar [Электронный ресурс] / BILL ROGGIO // FDD`S LONG WAR JOURNAL. – 2014. – Режим доступа до ресурсу:

https://www.longwarjournal.org/archives/2014/06/isis_takes_control_of_tal_afar.php#

69. SAMEER N. YACOUB. Shiite cleric calls on Iraqis to defend country [Электронный ресурс] / SAMEER N. YACOUB, A. SCHRECK // The Washington Times. – 2014. – Режим доступа до ресурсу:

<https://www.washingtontimes.com/news/2014/jun/13/iraq-in-paralysis-after-sunni-militants-blitz/>

70. SDF makes new gains against ISIS in Deir Ezzor [Электронный ресурс] // Zaman Al Wasl. – 2017. – Режим доступа до ресурсу:

<https://en.zamanalwsl.net/news/article/30035>

71. SDF says it captured al-Omar oilfield from ISIL [Электронный ресурс] // AL JAZEERA. – 2017. – Режим доступа до ресурсу:

<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/22/sdf-says-it-captured-al-omar-oilfield-from-isil/>.

72. Selected testimonies from victims of the Syrian conflict. // Human rights situations that require the Council's attention. [Электронный ресурс] / –

2014. – С. 2–17 – Режим доступа до ресурсу: [file:///C:/Users/User/Downloads/A-HRC-27-CRP1_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/A-HRC-27-CRP1_en%20(1).pdf)

73. Sherlock R. Iraq crisis: al-Qaeda inspired forces battle Kurdish fighters on the frontline of a new war [Электронный ресурс] / Ruth Sherlock // The Telegraph. – 2014. – Режим доступа до ресурсу:

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/10896557/Iraq->

[crisis-al-Qaeda-inspired-forces-battle-Kurdish-fighters-on-the-frontline-of-a-new-war.html](#)

74. Shingal: PKK and YBS fighters liberate villages in the west [Электронный ресурс] // Ezidi Press. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.ezidipress.com/en/shingal-pkk-and-ybs-fighters-liberate-villages-in-the-west>

75. Sinjar battle: Kurds 'take control' of large area from IS [Электронный ресурс] // BBC. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30569313>

76. Sly L. Insurgents seize Iraqi city of Mosul as security forces flee [Электронный ресурс] / L. Sly, A. Ramadan // The Washington Post. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/world/insurgents-seize-iraqi-city-of-mosul-as-troops-flee/2014/06/10/21061e87-8fcd-4ed3-bc94-0e309af0a674_story.html?hpid=z1

77. Smith-Spark L. Iraqi Yazidi lawmaker: 'Hundreds of my people are being slaughtered' [Электронный ресурс] / Laura Smith-Spark // CNN. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://edition.cnn.com/2014/08/06/world/meast/iraq-crisis-minority-persecution/index.html>

78. Staff R. Kurdish forces retake north Iraqi town from Islamic State [Электронный ресурс] / Reuters Staff // Reuters. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-kurds-idUSKCN0IE0EQ20141025>

79. Sypher F. Are American Troops Already Fighting on the Front Lines in Iraq? [Электронный ресурс] / Ford Sypher // Daily Beast. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.thedailybeast.com/are-american-troops-already-fighting-on-the-front-lines-in-iraq>

80. Syria Kurds expel jihadists, seize weapons: NGP [Электронный ресурс] // Fox News. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.foxnews.com/world/syria-kurds-expel-jihadists-seize-weapons-ngo>

81. Syria Kurds hunt jihadists after retaking town near IS bastion [Электронный ресурс] // BS. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20170911071038/http://www.qasioun.net/en/news/show/95527/SDF_Advances_Days_after_Launching_Battle_Towards_Deir_Ezzor

82. Syrian army and Kurdish forces fight ISIL on two fronts [Электронный ресурс] // AL JAZEERA. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/syrian-war/syrian-kurds/20A8745ACD477675D0E5E76252452CB5>

83. Syrian Kurds cut ISIS supply line near Iraq [Электронный ресурс] // Alarabiya news. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2015/02/25/Syrian-Kurds-cut-ISIS-supply-line-near-Iraq.html>.

84. Syrian Kurds seize control of main road, encircle ISIS town: spokesman [Электронный ресурс] // The Daily Star. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.dailystar.com.lb/News/Middle-East/2015/Jun-15/302188-syrian-kurdish-militia-seizes-control-of-tal-abyad-raqqa-road-isis-controlled-city-of-tal-abyad.ashx>

85. Syrie: les Kurdes chassent des jihadistes d'un village du nord-est [Электронный ресурс] // L'orient-Le Jour. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.lorientlejour.com/article/833671/syrie-les-kurdes-chassent-des-jihadistes-dun-village-du-nord-est.html>

86. The Deir Ezzor Military Council and the SDF advance in the western countryside of Deir Ezzor [Электронный ресурс] // Way Back Machine. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20190424085214/https://en.deirezzor24.net/the-deir-ezzor-military-council-and-the-sdf-advance-in-the-western-countryside-of-deir-ezzor/>

87. THE LONG ROAD TO MOSUL [Электронный ресурс] // War on Rocks. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://warontherocks.com/2016/02/the-long-road-to-mosul/>

88. Tom Perry. Syrian Kurds attack Islamic State in northeast [Электронный ресурс] // Reuters. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.iemed.org/publication/facing-isis-the-kurds-of-syria-and-iraq/>

89. Tomson C. Kurdish fighters capture key mountain overlooking the Euphrates River in Deir Ezzor [Электронный ресурс] / Chris Tomson // AMNN. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20190330160508/https://www.almasdarnews.com/article/kurdish-fighters-capture-key-mountain-overlooking-euphrates-river-deir-ezzor/>

90. Tomson C. US-backed forces finish off last ISIS pocket on eastern bank of the Euphrates River [Электронный ресурс] / Chris Tomson // AMNN. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20171208170536/https://www.almasdarnews.com/article/us-backed-forces-finish-off-last-isis-pocket-eastern-bank-euphrates-river/>.

91. U.S.-backed alliance captures key dam from Islamic State: alliance spokesman [Электронный ресурс] // Reuters. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://news.yahoo.com/u-backed-alliance-captures-key-dam-islamic-state-153550929.html>

92. UPDATED:12 ISIS militants killed attempting to escape Bashika [Электронный ресурс] // Rudaw. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/08112016>

93. US-trained Iraqi special forces strengthen battle for Mosul [Электронный ресурс] // Sky News. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://news.sky.com/story/us-trained-iraqi-special-forces-strengthen-battle-for-mosul-10623884>

94. Van Wilgenburg Wladimir. ISIS suicide attacks target Syrian Kurdish capital [Электронный ресурс] // al-monitor. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/03/isis-attacks-kurdish-capital.html>

95. Victory Army and YPG trade accusations over Sheikh Maqsoud crossing [Электронный ресурс] // Syria Direct. – 2015. – Режим доступа до

ресурсы: <https://syriadirect.org/news/victory-army-and-ypg-trade-accusations-over-sheikh-maqsoud-crossing/>

96. WILGENBURG W. KURDISTAN'S POLITICAL ARMIES: THE CHALLENGE OF UNIFYING THE PESHMERGA FORCES [Электронный ресурс] / W. WILGENBURG, M. FUMERTON // Carnegie middle east center. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: https://carnegieendowment.org/files/ACMR_WilgenburgFumerton_Kurdistan_English_final.pdf

97. Y P G: 35 Daesh elements killed [Электронный ресурс] // АННА. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140924055103/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=1182:y-p-g-35-daesh-elements-killed&catid=1:news&Itemid=2

98. YPG advances in northwest of Tal Tamer, and 4 regime's members killed in Deir Ezzor City [Электронный ресурс] // Breaking News. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20150518093917/http://www.syriahr.com/en/2015/05/ypg-advances-in-northwest-of-tal-tamer-and-4-regimes-members-killed-in-deir-ezzor-city/>

99. YPG and rebel battalions traverse the half way between Tal Abyad and Ain Issa in the countryside of Al-Raqqah [Электронный ресурс] // SOHR. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.syriahr.com/en/21157/>

100. YPG and rebels break into Salouk town in al-Raqqah countryside [Электронный ресурс] // SOHR. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.syriahr.com/en/19979/>

101. YPG launches operation against ISIS in Til Ebyed [Электронный ресурс] // АННА. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20140323033741/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=951:ypg-launches-operation-against-isis-in-til-ebyed&catid=1:news&Itemid=2

102. YPG pushed back gangs in Til Merûf, 13 gangs killed [Электронный ресурс] // ANHA. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20141220085006/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=1106:ypg-pushed-back-gangs-in-til-meruf-13-gangs-killed&catid=1:news&Itemid=2

103. YPG takes control of Til Koçer [Электронный ресурс] // Way Back Machine. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <https://web.archive.org/web/20131209152741/http://en.firatajans.com/news/news/ypg-takes-control-of-til-kocer.htm>

104. YPG: 30 gang members captured in operations [Электронный ресурс] // Way Back Machine. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: https://web.archive.org/web/20141220084956/http://www.hawarnews.com/english/index.php?option=com_content&view=article&id=1047:ypg-30-gang-members-captured-in-operations&catid=1:news&Itemid=2

105. YPG: Nearly 700 Islamic Militants Killed in Kobane Fighting in July [Электронный ресурс] // Rudaw. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/10896557/Iraq-crisis-al-Qaeda-inspired-forces-battle-Kurdish-fighters-on-the-frontline-of-a-new-war.html>

106. Ziad al-Sanjary. Advancing Iraq rebels seize northwest town in heavy battle [Электронный ресурс] / Ziad al-Sanjary, A. Rasheed // Reuters. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-idUSKBN0EP0KJ20140615>

107. Ziad al-Sinjary. Mosul falls to militants, Iraqi forces flee northern city [Электронный ресурс] / Ziad al-Sinjary // Reuters. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.reuters.com/article/us-iraq-security-idUSKBN0EL1H5201406101>

Резюме

Данна робота присвячена національно визвольній війні курдів Іраку та Сирії (2013-2017 рр.), що сприяло утворенню нових автономних курдських держав, на близькому сході.